

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Diplomska naloga
ANALIZA REVIDIRANEGA LETNEGA POROČILA

KOPER, 2005

ANICA LEGIŠA

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga

ANALIZA REVIDIRANEGA LETNEGA POROČILA

Mentor:

Obravnavana organizacija:

Izr. prof. dr. Franko Milost

Ljubljanske mlekarne, d.d.

KOPER, 2005

ANICA LEGIŠA

POVZETEK

Namen diplomske naloge je prikazati vsebino in sestavne dele letnih poročil, kot jih določa slovenska zakonodaja, in primerjati, kako je to določeno v drugih državah. Cilj analitičnega prikaza sestave letnega poročila je ugotoviti, kako pripraviti kakovostno letno poročilo, ki odpravi omejitve računovodskih informacij in poveča njihovo uporabnost. Na podlagi analize smo prišli do zaključka, da je kakovostno letno poročilo tisto, ki poleg zakonsko predpisanih razkritij vsebuje tudi prostovoljna razkritja, katerih vsebina je za zunanje uporabnike zelo pomembna. Vsekakor pa je namen priprave diplomske naloge v izpopolnitvi znanja, ki ga potrebujem za lastne potrebe.

Diplomska naloga je sestavljena iz dveh delov: prvi del po dostopni literaturi povzema znanja in izkušnje na področju letnih poročil v Sloveniji, v drugem delu pa sem na konkretnem primeru obravnavane organizacije Ljubljanske mlekarne, d.d. poskušala prikazati letno poročilo z vsemi prednostmi in pomanjkljivostmi.

Ključne besede: letno poročilo, računovodstvo, računovodski izkazi, računovodske informacije, neračunovodske informacije, interesne skupine, prostovoljna razkritja, poslovno poročilo, revizija

ABSTRACT

The purpose of the thesis is to present the contents and components of annual reports as defined by the Slovene legislation, and also make a comparison with annual report provisions in other countries. The aim of the analytical account of annual report components is to ascertain how to prepare a quality annual report which would dismiss the financial information limitations and upbuild their practicability. Based on the analysis, we have come to a conclusion that a quality annual report also contains non-obligatory disclosures, of which contents is highly important to the users. The purpose of preparation of this thesis is by all means to improve the knowledge needed for my personal use.

The thesis consists of two parts: the first part according to accessible literature sources summarizing knowledge and experience in the field of annual reports in Slovenia, in the second part, I tried to present an annual report with all its benefits and defects on a genuine example of Ljubljanske mlekarne, d.d..

Key words: annual report, accountancy, financial statements, financial information, non-financial information, interest groups, non-obligatory disclosures, bussiness report, audit

UDK 657.37(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Oblikovanje in pomen računovodskih informacij	3
2.1	Računovodstvo in pomen računovodskih informacij	3
2.1.1	Osnovne informacije, ki jih zagotavlja računovodsko poročilo	4
2.1.2	Pomen računovodskih informacij za posamezne uporabnike	5
2.2	Potreba po hitrejšem zagotavljanju informacij	7
2.3	Sodobne zahteve po informacijah in podatkih, ki naj bi jih vsebovali računovodski izkazi	9
2.4	Računovodsko poročanje po medmrežju	10
3	Letno poročilo gospodarske družbe	13
3.1	Priprava in sprejem letnega poročila	13
3.2	Zavezanci za sestavitev letnega poročila	15
3.3	Revizija letnega poročila	15
3.4	Javna objava letnih poročil	16
4	Vsebina letnega poročila	17
4.1	Uvodni del s poudarki	17
4.2	Splošni del letnega poročila	19
4.3	Obvezni del letnega poročila	25
4.3.1	Računovodsko poročilo	25
4.3.2	Poslovno poročilo	31
4.4	Poenotenje računovodskega poročanja	33
5	Računovodsko nadziranje in računovodsko analiziranje	35
5.1	Računovodsko nadziranje	35
5.2	Računovodsko analiziranje	38
6	Predstavitev obravnavane družbe Ljubljanske mlekarne, d.d.	41
6.1	Organiziranost in zgodovinski razvoj Ljubljanskih mlekarn, d. d.	41
6.2	Organi družbe	41
6.3	Dejavnost in blagovne znamke	42
7	Letno poročilo družbe Ljubljanske mlekarne, d.d.	43
7.1	Ključni podatki o poslovanju družbe	43
7.2	Uvodni del	43
7.3	Poslovno poročilo	45
7.3.1	Poslanstvo, vizija, strategija	45
7.3.2	Analiza poslovanja	46
7.3.3	Značilnosti poslovanja v letu 2003 po področjih	49
7.3.4	Poslovni cilji za leto 2004	54
7.4	Računovodsko poročilo	54
7.4.1	Pojasnila postavk v bilanci stanja	55
7.4.2	Pojasnila k izkazu poslovnega izida	58
7.4.3	Pojasnila k izkazu finančnega izida	59
7.4.4	Računovodski kazalniki	59
7.4.5	Poročilo pooblaščenega revizorja	61
8	Sklep	63
	Literatura	65
	Viri	66
	Priloge	67

TABELE

Tabela 7.1 Ključni podatki o poslovanju družbe	43
Tabela 7.2 Podatki o velikosti in uspešnosti	47
Tabela 7.3 Kazalniki investiranja in financiranja	48
Tabela 7.4 Vrednostna prodaja po trgih 2001-2003	51
Tabela 7.5 Vrednostna prodaja po programih 2001-2003	51
Tabela 7.6 Kazalniki	60

KRAJŠAVE

DN	diplomska naloga
ZGD	Zakon o gospodarskih družbah
ZGD-F	Novela zakona o gospodarskih družbah
AJPES	Agencija za javnopravne evidence in storitve
SRS	Slovenski računovodski standardi
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
ČD	Čisti dobiček
ZDDPO	Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb

1 UVOD

Letno poročilo vsebuje informacije, namenjene posameznikom ali skupinam, ki te informacije iščejo. Računovodske informacije se razlikujejo od drugih vrst informacij po tem, da so izražene vrednostno. Prav ta lastnost je ena izmed temeljnih omejitev pri njihovi uporabi. Naslednja omejitev računovodskih informacij je ta, da računovodstvo ni znanstveno natančna veda. Računovodske informacije velikokrat temeljijo na ocenah, sodbah in podobnem. Zavedanje omejitev računovodskih informacij je temeljni pogoj njihove koristne uporabe (Horvat 2000, 9-12).

Za investitorje in druge interesne skupine znotraj in zunaj podjetja pa so poleg računovodskih pomembne tudi druge, neračunovodske informacije. Glede na to, da je danes v poslovnem svetu vse bolj jasno, da je dobiček le kratkoročno merilo uspešnosti poslovanja, postajajo vse bolj pomembne informacije o procesih, ki zagotavljajo dolgoročno uspešnost poslovanja, teh pa računovodstvo ne zagotavlja. To so informacije o razvoju, trženju, izobraževanju, vključevanju podjetja v družbeno okolje, njegovem zadovoljevanju ekoloških standardov, tehnološkem razvoju in varnosti. Prav tako računovodske informacije ne povedo veliko o tržnih deležih, konkurenčnosti, prednostih in slabostih podjetja. Računovodske informacije so le del potrebnih informacij za analiziranje in uspešno odločanje v podjetju (Horvat 2000, 9-11).

Sestavo letnega poročila za javno objavo urejajo Zakon o gospodarskih družbah in slovenski računovodski standardi. Pri tem se postavlja vprašanje, ali lahko zaupamo v računovodsko ureditev oziroma ali je letno poročilo dejansko resnična in poštena slika premoženja in finančnega položaja podjetja. Eden izmed odgovorov je prav gotovo v pripravi kakovostnega letnega poročila, ki poleg obveznih vsebuje tudi prostovoljna razkritja. Pojavlja se tudi vprašanje, ali predložitev poročila enkrat letno organizaciji, pooblaščenim za obdelovanje in objavljanje podatkov, zadostuje njenim uporabnikom informacij; živimo namreč v času vedno večjega napredka, razvoja tehnologij in globalizacije, ki jo je vedno bolj čutiti tudi v Sloveniji. Odgovor na to vprašanje bo predstavljen v nadaljevanju naloge.

Namen diplomske naloge je zbrati ugotovitve s področja sestave letnih poročil v Sloveniji v povezavi z analizo letnega poročila družbe Ljubljanske mlekarnice, d.d. in prikazati izrazno moč informacij, ki jih nudi letno poročilo.

V diplomskem delu je predstavljeno letno poročilo po slovenskem zakonu o gospodarskih družbah. V drugem poglavju so predstavljeni pomen in uporaba računovodskih informacij, potreba po hitrejšem zagotavljanju informacij ter sodobne zahteve po informacijah in podatkih, ki naj bi jih vsebovali računovodski izkazi. V tretjem poglavju so predstavljeni priprava in sprejem letnega poročila, zavezanca za sestavo letnega poročila in način javne objave letnega poročila. Osrednji del naloge je

Uvod

namenjen sestavi letnega poročila in vedno večjemu pomenu računovodskega nadziranja in analiziranja. V zadnjem delu je predstavljena obravnavana organizacija Ljubljanske mlekarne, d.d. in njeno letno poročilo s konkretnimi podatki.

Pri pripravi diplomske naloge mi bo v pomoč znanje, ki sem ga pridobila v času študija, in izkušnje, pridobljene s kontroliranjem AJ PES-u predloženih letnih poročil

2 OBLIKOVANJE IN POMEN RAČUNOVODSKIH INFORMACIJ

2.1 Računovodstvo in pomen računovodskih informacij

Računovodstvo je eden najpomembnejših delov informacijskega sestava vsakega podjetja. Opredelimo ga kot vrednostno spremljanje in preučevanje poslovanja poslovnega sistema.

Računovodstvo je proces, ki vsebuje zbiranje, predvidevanje in identificiranje informacij, ki služijo za uspešen razvoj njihovih uporabnikov. To so lahko podjetja, obrtniki oziroma vsak posameznik, ki se ukvarja z neko dejavnostjo (Benedict in Elliot 2001, 3).

V vsakdanjem življenju se v zvezi z informacijskim sestavom uporabljata dva pojma: podatek in informacija. Informacija je namensko usmerjeno in na nekoga naslovljeno sporočilo, ki slednjemu olajša sprejetje odločitve in je posledica predelave nevtralnih podatkov. Podatek je nevtrarno sporočilo o določenem dejstvu, ki še ni ovrednoteno in pripravljeno za sprejetje katere koli poslovne odločitve. Podatek je informacija le, če razširja poznavanje nekega problema tistemu, ki se z njim ukvarja. Vse informacije niso enakovredne. Koliko je posamezna informacija za uporabnike v resnici vredna, je odvisno od verjetnosti nastopa dogodka, na katerega se nanaša. Na vrednost informacije bistveno vpliva njena pomembnost. Računovodstvo se mora osredotočiti na zbiranje pomembnih informacij, koristnih za tistega, kateremu so namenjene (Turk, Kavčič in Novak-Kokotec 2003, 53-54).

Računovodske informacije so informacije o finančnem položaju podjetja, uspešnosti in spremembah tega položaja. Informacije zagotavlja računovodstvo, na podlagi nekaterih temeljnih pravil računovodenja. Govorimo o računovodskih predpostavkah, računovodskih načelih in drugih pravilih, ki jih je treba upoštevati pri sestavljanju računovodskih izkazov in so praviloma določeni predvsem v mednarodnih, pa tudi v državnih računovodskih standardih. Za temeljne računovodske predpostavke lahko ugotovimo, da so kot zakonitost - so dane in jih ni mogoče spreminjati. Vsaka drugačna uporaba ali sprememba teh predpostavk bi lahko v temelju zamajala osnove računovodstva, ki jih računovodska stroka po svetu uporablja bolj ali manj enotno (Odar 2003, 16).

V slovenskih računovodskih standardih (SRS 30) je zapisano, da mora računovodsko informiranje upoštevati, da je obsežnost potrebnih informacij odvisna od vloge njihovega prejemnika v procesu odločanja. Računovodsko informiranje mora zagotavljati računovodske informacije, ki so uporabnikom razumljive, bistvene, zanesljive in primerljive; stopnja bistvenosti je torej lahko pri isti informaciji za različne

uporabnike različna. Zanesljivost informacij je zagotovljena, če ne vsebujejo pomembnih napak in pristranskih stališč ter zvesto predstavljajo pomembne pojave; biti morajo popolne in upoštevati morajo potrebo po previdnosti. Informacije v letnih računovodskih izkazih so bolj zanesljive, če so ti izkazi revidirani. Pri računovodskem informiranju je treba upoštevati potrebo po pravočasnem oblikovanju in predlaganju računovodskih informacij za odločanje; če so prepozne, namreč niso več koristne.

2.1.1 Osnovne informacije, ki jih zagotavlja računovodsko poročilo

Letno poročilo vsebinsko sestavljata dva dela:

1. poslovno poročilo,
2. računovodsko poročilo.

Poslovno poročilo zajema pogled posloводства na rezultate poslovanja. Pogosto je sestavljeno iz mnenja uprave oziroma generalnega direktorja, ki poleg pogledov na preteklo poslovanje dodaja tudi pričakovanja v prihodnosti. V tem delu letnega poročila so prikazane informacije, ki jih računovodstvo praviloma ne prikazuje.

Računovodsko poročilo je sestavljeno iz računovodskih izkazov in njihovih pojasnil.

Iz njega lahko razberemo najmanj naslednje informacije, ki se nanašajo tudi na delovanje podjetja v prihodnosti:

- ali gre za nedelujoče podjetje,
- uporabljene računovodske usmeritve,
- v njem so vedno prikazani računovodski izkazi za tekoče in preteklo leto; če jih analiziramo, lahko na podlagi ugotovitev sklepamo o prihodnjih razvojnih težnjah,
- v računovodskem poročilu je razkrita vrsta drugih podatkov in informacij, na podlagi katerih lahko obravnavano podjetje primerjamo z drugimi v dejavnosti in na podlagi analize teh podatkov sklepamo o možnem prihodnjem položaju podjetja.

Vse naštetu velja tudi za povezana podjetja, kajti pogosto lahko šele iz skupinskih računovodskih izkazov ugotovimo pravi finančni položaj in poslovni izid povezanega podjetja.

Večina računovodskih izkazov je revidirana. Naloga revizorja je, da izrazi mnenje o tem, ali so računovodski izkazi v skladu s sprejetimi računovodskimi usmeritvami, ter se tudi opredeli in oceni, ali so uporabljene računovodske usmeritve prave oziroma tiste, ki najbolj realno izražajo dejansko stanje in poslovni izid podjetja. Zelo pomembno je, da revizor v svojem poročilu opozori na tiste podatke, informacije in uporabljene

računovodske usmeritve, ki bi lahko vplivali na odločanje uporabnika računovodskih izkazov (Odar 2003, 30-31).

Namen katerega koli računovodskega poročila je olajšati začetno odločitev ali omogočiti nadzor nad kasnejšim dogajanjem in morebitno popravljalno odločitvijo, ki bi iz njega izvirala. Od tega, kdo so uporabniki računovodskih poročil in za kakšne odločitve so pristojni, pa so odvisni vsebina, obseg in pogostost teh poročil (Turk, Kavčič in Novak-Kokotec 2003, 76).

2.1.2 Pomen računovodskih informacij za posamezne uporabnike

Letno poročilo je namenjeno uporabnikom z različnimi zahtevami, zato morajo informacije v njem ustrezati nekaterim kakovostnim merilom (Glautier in Underdown 1997, 200):

- pomembnost,
- zanesljivost,
- primerljivost,
- razumljivost,
- popolnost,
- objektivnost,
- previdnost,
- pravočasnost.

Glede na delitev računovodskih informacij in njihovih uporabnikov med uporabnike informacij iz letnih poročil štajemo predvsem zunanje uporabnike, seveda pa jih uporabljajo tudi notranji. Tako lahko uporabnike razvrstimo v več skupin, za vsako od njih pa so zanimive druge informacije.

V nadaljevanju bom za glavne vrste uporabnikov predstavila, katere informacije iz letnih poročil jih najbolj zanimajo, in sicer glede na to:

- kaj so cilji posamezne interesne skupine,
- kaj pričakujejo od podjetja,
- katere informacije iščejo v letnem poročilu.

Pri tem je treba poudariti, da SRS med zunanjimi uporabniki računovodskih informacij glede pogostosti in podrobnosti zagotavljanja računovodskih informacij dajejo prednost lastnikom kapitala in možnim vlagateljem kapitala, najmanj pogosto in najbolj zbirno (SRS 30.11) pa naj podjetje računovodske informacije priskrbi javnosti.

Posloводство, člani upravljalnih in nadzornih organov

V središču zanimanja posloводства so računovodske informacije o sprotni in končni plačilni sposobnosti, finančnem položaju podjetja in donosnosti poslovanja. Cilj posloводства v zvezi s podjetjem je maksimiranje materialnih koristi podjetja ter maksimiranje ugleda, ki je povezan z velikostjo in rastjo podjetja.

Zdajšnji in možni naložbeniki ter prinašalci kapitala

Lastnike kapitala in potencialne naložbenike zanimajo zlasti velikost in stalnost deležev od dobička oziroma povečevanje tržne vrednosti kapitala, politika delitve čistega dobička, dolgoročna donosnost podjetja in kakovost njegovega posloводства. Delničarji se zanimajo tudi za informacije, ki jim omogočajo oceniti sposobnost podjetja, da izplača dividende, zato jih zanimajo prihodnji denarni tokovi.

Naložbenike lahko razdelimo v tri glavne skupine:

- institucionalni naložbeniki (banke, investicijske družbe, skladi, zavarovalnice, centralne banke in multilateralne ustanove, kot sta Evropska banka za obnovo in razvoj ter Svetovna banka),
- podjetja, ki vlagajo presežke svojih sredstev,
- posamezniki.

Pričakovanja delničarjev so lahko različna, vsekakor pa gre za povečanje njihovega zaslužka ter največjo možno varnost naložbe v podjetje.

Banke in drugi posojilodajalci

Banke in druge financerje zanimajo zlasti sposobnost podjetja za redno odplačevanje posojil, njegova dolgoročna donosnost, finančni položaj in kakovost njegovega posloводства. Posojilodajalci od podjetja pričakujejo, da jim zagotovi varnost njihove naložbe. Želijo si stabilnost družbe.

Kupci in dobavitelji

Kupci od podjetja pričakujejo kakovostne proizvode in/ali storitve ter ustrezno ceno, dobavitelji pa plačilo blaga.

Glavni stalni kupci podjetja iščejo v letnem poročilu informacije o njegovem dolgoročnem položaju, tržnem deležu, njegovem položaju v primerjavi s konkurenco in kakovost njegovega posloводства.

Tekmeci podjetja

Tekmeci podjetja bi radi ugotovili, kolikšna je možnost, da bi podjetje kupili ali da bi podjetje kupilo njih.

Država in njeni organi

Za potrebe državne statistike se podatke iz letnih poročil zbira na poenotениh obrazcih, tako da s tega vidika država ne potrebuje letnega poročila posamezne družbe. Seveda je v njenem interesu, da preko svojih organov pridobi čim večji prispevek podjetja k njenemu financiranju, da ima čim več zaposlenih redno in dolgoročno zaposlitev v podjetju in da podjetje čim manj obremenjuje okolje. Država želi biti zato seznanjena z razporejanjem prvin, predvsem zaposlenih, ter z morebitnimi pravicami monopolnega položaja. Zanimajo jo dobiček in ostale kategorije, ki vplivajo na višino dajatev.

Država in njeni organi predpisujejo tudi informacije za svoje namene, denimo poročila za davčne organe, to pa je tudi razlog, da nekateri avtorji ne omenjajo države kot zunanjega uporabnika računovodskih informacij.

Druge javnosti

Sem sodijo tako imenovane druge finančne javnosti:

- posredniki in analitiki (borznoposredniške hiše, bančni analitiki, medijski analitiki),
- banke,
- regulatorno orodje (Ljubljanska borza vrednostnih papirjev, Centralna klirinško-depotna družba, Agencija za trg vrednostnih papirjev RS, Ministrstvo za finance RS),
- novinarji,
- tuje regulatorno orodje (Cefta, Evropska zveza).

Javnost, predvsem v kraju, kjer podjetje deluje, želi prek njegovega računovodskega informiranja ugotavljati, ali ogroža človekovo okolje, in če ga, kako ukrepati, da bi se ogrožanje preprečilo ali omejilo. Zanimiva je tudi informacija, kakšne so ekonomske in finančne možnosti podjetja za pomoč pri reševanju krajevnih problemov in problemov v zvezi z zaposlovanjem (Horvat 2003, 54-58).

2.2 Potreba po hitrejšem zagotavljanju informacij

Zakon o gospodarskih družbah (ZGD) določa, da morajo družbe in podjetniki v treh mesecih po koncu poslovnega leta podatke iz letnih poročil o svojem premoženjskem in finančnem poslovanju ter poslovnem izidu posredovati organizaciji, pooblaščeni za obdelovanje in objavlanje podatkov.

Letna poročila družb, ki so v skladu s 54.členom ZGD zavezana k reviziji, pa je treba zaradi javne objave skupaj z revizorjevim mnenjem v osmih mesecih po koncu

poslovnega leta predložiti organizaciji, pooblaščenim za obdelovanje in objavljane podatkov.

Za pripravljanje in predstavljanje računovodskih izkazov je odgovorno predvsem poslovodstvo podjetja. Tudi poslovodstvo se zanima za informacije, ki jih vsebujejo računovodski izkazi, zato je poslovodstvo tisto, ki določi obliko in vsebino dodatnih informacij, potrebnih za zadovoljevanje lastnih potreb.

Čeprav je iz računovodskih izkazov, ki jih pripravi poslovodstvo, mogoče razbrati tudi pomembne informacije o predvidenem prihodnjem poslovanju podjetja, se vedno znova pojavljajo zahteve po več in hitrejših informacijah. Pojavlja se vprašanje, kako zadovoljiti te zahteve uporabnikov računovodskih informacij.

Verjetno bo razvoj poročanja naslednji:

- rok za sestavitev računovodskih izkazov se bo skrajševal in vedno bolj bližal zaključku poslovnega leta,
- pojavljale se bodo zahteve po medletnem, četrletnem, mesečnem, tedenskem in dnevnem zunanjem poročanju. Te so v nekaterih državah že zelo razvite in uzakonjene,¹
- vedno večji pomen v računovodskih izkazih bodo imela razkritja; ne bodo se nanašala le na podatke iz računovodskih izkazov, temveč tudi na druge, netipične računovodske podatke.

Najbolj revolucionarna so razmišljanja nekaterih ameriških strokovnjakov, ki zagovarjajo popolna in takojšnja razkritja vseh najpomembnejših podatkov podjetja. Podjetja naj bi sama prek sodobnih elektronskih medijev sporočala vse pomembne podatke v zvezi s poslovanjem in delovanjem podjetja in tudi njegove računovodske izkaze. Pri tem bi se zmanjšala pomembnost računovodskih izkazov, saj bi bila njihova vloga predvsem v ugotavljanju poslovnega izida in čistega dobička in s tem zagotavljanju podatkov za odločanje.

Te zahteve razvoja so logične. Za njihovo zadovoljitev bo vedno večji poudarek na nekaterih področjih, ki so trenutno zapostavljena: na notranji revizijski službi in notranjih kontrolah. Notranje kontrole zagotavljajo delovanje računovodske ureditve, ki zbira podatke in oblikuje informacije za sestavljanje računovodskih izkazov. Pri sestavljanju računovodskih izkazov se je treba zavedati, da bo razvoj računalništva in tehnologije poskrbel za veliko večjo hitrost in zmogljivost ter nove načine obdelovanja podatkov. Zato bodo računovodje ter notranji in zunanji revizorji vedno težje zagotavljali dokaze oziroma preverjali popolnost, točnost in resničnost podatkov (Odar 2003, 32-33).

¹ V Združenih državah Amerike morajo podjetja, katerih delnice so uvrščene na borzo, sestavljati četrletne računovodske izkaze in jih tudi javno objavljati.

2.3 Sodobne zahteve po informacijah in podatkih, ki naj bi jih vsebovali računovodski izkazi

V sodobni družbi se pojavlja problem zagotavljanja kakovostnih informacij. Pri tem ne gre za tehnično, temveč za vsebinsko kakovost, in sicer za način njihovega pripravljanja in predstavljanja, za uporabo pravil pri njihovem pripravljanju. Informacije naj bi bile pripravljene na enakih podlagah ob izpolnjevanju naslednjih zahtev:

- pripravljene morajo biti tako, da bodo vsi njihovi uporabniki iz njih razbrali vse ali večino podatkov, ki jih potrebujejo pri svojem odločanju (obseg informacij),
- zaradi primerljivosti morajo biti pripravljene na enakih podlagah (standardizacija informacij),
- smisel informacij je resnična in poštena predstavitev stanja (resnična in poštena slika dejanskega stanja),
- informacije morajo omogočati, da se na njihovi podlagi lahko sprejemajo tudi sklepi glede prihodnosti (predvidevanje prihodnosti).

Koncept resničnega in poštenega letnega poročila je uvedla četrta smernica Evropske skupnosti, vsebujejo ga ZGD, SRS in kodeks poklice etike računovodij, obravnavajo pa ga tudi MSRP. V slovenskih računovodskih standardih je zapisano: »Z resničnim in poštenim računovodskim informiranjem je mišljeno sporočanje izključno popolnoma zanesljivih, preverjenih dejstev, v celoti pa tudi vseh smotrnih obvestil in razlag, vse brez kakršnihkoli vnaprejšnjih mnenj in predsodkov, z vsemi potrebnimi razkritji in brez vsakršnega namena, da bi kakega uporabnika zavedli v kakršenkoli dvom ali zmoto.«

Računovodski izkazi morajo biti sestavljeni na podlagi pravil, katerih uporaba vpliva na knjigovodsko vrednost delnic oziroma podjetja. Knjigovodska vrednost in čisti dobiček podjetja vplivata na njegovo tržno vrednost in na odločitve uporabnikov računovodskih izkazov. Zato ni nepomembno, kako je izkazan dobiček in koliko ga je. Čisti dobiček je tudi merilo uspešnosti poslovanja podjetja in tudi zato ni vseeno, kako ga ugotavljamo. Če izhajamo iz temeljne opredelitve, da je čisti dobiček izid poslovanja, ki ga merimo kot prirast kapitala v obračunskem obdobju, se moramo vprašati, kako in ob uporabi katerih predpostavk se ta v računovodskih izkazih izkazuje.

Ena izmed temeljnih predpostavk, ki pomembno vplivajo na ugotovitev čistega dobička, je zagotovo predpostavka previdnosti, ki je najpomembnejša predpostavka sestavljanja računovodskih izkazov večine srednjeevropskih držav (Odar 2003, 35-37).

2.4 Računovodsko poročanje po medmrežju

Podjetje in zunanji uporabniki informacij zahtevajo boljše in pravočasne računovodske informacije. Povečali sta se tako količina kot tudi raznovrstnost informacij, ki jih zahtevajo njihovi uporabniki, še posebej uporabniki netipičnih računovodskih podatkov. Vzrok za to je velik vpliv neomejenega širjenja in povezovanja trgov (globalizacija), v zadnjem času pa na potrebe uporabnikov po informacijah najbolj vpliva razvoj tehnologije globalnega omrežja.

Letno poročilo je ne samo vir informacij, ampak tudi sredstvo za komuniciranje z interesnimi skupinami, zato je pomembno, kako je oblikovano in kako predstavlja podatke. Poleg računovodskega poročanja v tiskani obliki je vedno bolj pogosto poročanje zunanjim uporabnikom po medmrežju. Izkušnje kažejo, da niti količina ponujenih podatkov niti način predstavitve elektronskih različic letnih poročil nista standardizirana.

Prednosti računovodskega poročanja po medmrežju so:

- nizki stroški dostopa do informacij, tako za podjetje kot za uporabnike,
- dostop do podatkov ob katerem koli času, v nasprotju s poročanjem v tiskani obliki,
- pravočasnost informacij,
- manj ovir in večja prilagodljivost predstavitev,
- dostop do večje količine podatkov,
- uporaba hitrih spletnih povezav med informacijami svetovnega spleta.

Slabosti računovodskega poročanja po medmrežju pa so:

- številna letna poročila na spletnih straneh vsebujejo manj podatkov kot njihove tiskane različice,
- uporabnik se srečuje s številnimi oblikami predstavitve, ki ne omogočajo nadaljnega avtomatičnega obravnavanja podatkov,
- verodostojnost in neoporečnost podatkov v letnih poročilih na spletnih straneh nista zavarovani, kar je glavna slabost teh poročil (Horvat 2003, 367-371).

Prihodnost poročanja po medmrežju v povezavi z globalizacijo

Globalizacija je v zadnjih letih pritegnila veliko pozornosti. Vzroki so tako na makro kot na mikro ravni: na makro ravni se globalizacija kaže v tem, da so postala državna gospodarstva med seboj vedno bolj povezana; na mikro ravni pa se kaže v poslovanju podjetij, ki uvajajo globalne strategije, pri čemer so njihove dejavnosti povezane in usklajene z dejavnostmi preostalega sveta.

Makro in mikro vplivi se kažejo v poslovanju podjetij, s tem pa tudi v njihovem poslovnem in računovodskem poročanju. Na mikro ravni pomeni računovodsko poročanje po medmrežju zmanjševanje stroškov poslovnega poročanja, sprotno poročanje, širino in globino pri poročanju in prodor poročil tja, kjer se uporablja računalnik. Na makro ravni pa poslovno poročanje po medmrežju podpira globalizacijo, ker prinaša prednosti tako za podjetja kot za porabnike. Večrazsežnost te nove oblike poročanja prinaša nove teme in nove razsežnosti, ki jih tradicionalno poročanje nima (Horvat 2003, 384-385).

3 LETNO POROČILO GOSPODARSKE DRUŽBE

3.1 Priprava in sprejem letnega poročila

Letna poročila so različna, tako kot so različna podjetja, ki jih izdajajo. Večina podjetij v letna poročila ne vključuje samo obveznih informacij, ki jih zahtevajo predpisi in standardi, temveč tudi dodatne informacije, poskrbijo pa tudi za primerno oblikovanje. Podjetje mora pri pripravi upoštevati vse interesne skupine, zato mora letnemu poročilu nameniti veliko časa, poleg tega pa so s pripravo povezani veliki stroški, ki se navadno ne povrnejo, saj poročila prebere le peščica strokovnjakov. Tako se lahko vprašamo, zakaj podjetja letna poročila sploh izdajajo. Odgovor je enostaven – ker jih morajo (Horvat 2000, 56).

Da lahko podjetje oblikuje ustrezno letno poročilo, mora poznati njegove uporabnike, njihove potrebe, znanja in zanimanja. Skupine uporabnikov se med seboj močno razlikujejo, zato mora podjetje vedeti, katera od interesnih skupin je najmočnejša in najpomembnejša. Največkrat so to lastniki oziroma delničarji podjetja, zato veliko podjetij pri sestavi poročila izhaja prav iz njihovih potreb. Podjetje pa se mora zavedati, da ne more zadovoljiti vseh interesnih skupin, saj so si potrebe različnih interesnih skupin med seboj nasprotujoče.

Pri pripravi letnega poročila podjetjem z nasveti pomaga The Annual Reports Library. Po njenih priporočilih mora podjetje pri pripravi letnega poročila upoštevati naslednje (<http://www.zpub.com/sf/ar1-tips.html>. (2002)):

- sredstva, ki jih je namenilo za pripravo letnega poročila,
- zaželeno je sodelovanje vodilnih,
- ali bo poročilo pripravila skupina ljudi ali en sam in kdo bo sprejemal končne odločitve,
- izkušnje grafičnih oblikovalcev, fotografov, piscev poročila,
- kaj vključiti v poročilo in glavni namen poročila,
- kako inovativno naj bo poročilo,
- papir, vezavo, velikost in tisk,
- temo poročila,
- čemu se je potrebno izogniti in kaj je potrebno posebej razložiti,
- koliko informacij vključiti o konkurenci,
- koliko informacij vključiti o odgovornosti podjetja,
- vključitev fotografij.

Za vse gospodarske družbe so splošne določbe o sestavi letnih poročil opredeljene v prvem delu ZGD-F, v sedmem poglavju Poslovne knjige in letno poročilo.

Pomembno je, da je ZGD določil, da morajo družbe voditi poslovne knjige in izdelati letna poročila skladno z zakonom in ob upoštevanju načel SRS ter splošnih računovodskih predpostavk.

51. člen ZGD-F določa, da morajo družbe in podjetniki voditi poslovne knjige in na podlagi zaključenih poslovnih knjig v treh mesecih po izteku poslovnega leta sestaviti letne računovodske izkaze in letno poročilo. Konsolidirana letna poročila je treba sestaviti v štirih mesecih po preteku poslovnega leta. Poslovno leto se lahko razlikuje od koledarskega. Družbe, ki so zavezane k reviziji, morajo revizijo opraviti v šestih mesecih po koncu poslovnega leta.

Uprava, ki je odgovorna za sestavo letnega poročila, ga mora najkasneje v dveh mesecih po koncu poslovnega leta predložiti nadzornemu svetu. Če je treba letno poročilo revidirati, ga je treba predložiti skupaj z revizijskim poročilom. Revidirano letno poročilo mora uprava predložiti nadzornemu svetu najkasneje v osmih dneh po prejemu revizijskega poročila. Uprava delniške družbe mora k letnemu poročilu priložiti tudi predlog za uporabo bilančnega dobička, ki ga bo predložila skupščini (Zakon o gospodarskih družbah, 2001).

Nadzorni svet delniške družbe je z novelo ZGD-F pridobil dodatne zadolžitve in pristojnosti. Tako mora nadzorni svet pregledati letno poročilo in predlog uporabe bilančnega dobička. O rezultatu pregleda letnega poročila mora sestaviti pisno poročilo za skupščino. Če gre za revidirano letno poročilo, mora do njega tudi zavzeti svoje stališče. V njegovem zaključnem delu se mora opredeliti o morebitnih pripombah k letnemu poročilu in o tem ali ga potrjuje. Nadzorni svet mora svoje poročilo o pregledu letnega poročila predložiti upravi najkasneje v enem mesecu od predložitve sestavljenega letnega poročila, če pa tega ne stori, mora uprava nadzornemu svetu nemudoma postaviti nov rok, ki ne sme biti daljši od enega meseca. Če nadzorni svet poročila tudi v tem roku ne izroči, se šteje, da letnega poročila ni potrdil (Kocbek 2001, 69-70).

Poročilo nadzornega sveta je bilo že pred novelo ZGD-F pogosta sestavina letnih poročil, po uveljavitvi ZGD-F pa je pisno poročilo nadzornega sveta skupščini postalo obvezna sestavina letnega poročila. V njem nadzorni svet zapiše, na kakšen način in v kakšnem obsegu je kontroliral vodenje podjetja, izrazi stališče do revizijskega poročila, če je to del letnega poročila, navede pripombe k letnemu poročilu in izrazi, ali letno poročilo potrjuje ali ne.

Na podlagi zapisanega lahko ugotovimo, da je novela ZGD-F bistveno spremenila pristojnosti pri odločanju o letnem poročilu. Skupščina po novem ne odloča več o sprejemu letnega poročila, razen v izjemnih situacijah. Po novem letno poročilo sprejmeta uprava in nadzorni svet. Skupščina je pristojna za sprejem letnega poročila le

v primeru nesoglasja med upravo in nadzornim svetom in če sta uprava in nadzorni svet odločitev o sprejemu prepustila skupščini. Sicer pa je po noveli ZGD-F težišče dela skupščine na odločanju o uporabi bilančnega dobička in ob tem tudi o podelitvi razrešnice upravi in nadzornemu svetu, kar je novi institut, vpeljan po nemškem vzoru. S podelitvijo razrešnice skupščina potrdi in odobri delo uprave in nadzornega sveta (drugi odstavek 282.a člena ZGD-F).

3.2 Zavezanci za sestavitev letnega poročila

Po ZGD morajo biti vse pravne osebe, ki na trgu samostojno opravljajo pridobitne dejavnosti kot svoje izključne dejavnosti, organizirane kot osebne ali kapitalske družbe in so zavezane za sestavo letnega poročila. Te družbe delimo na majhne, srednje in velike, in sicer zaradi razlik v njihovi obveznosti pri sestavljanju računovodskih izkazov. Družbe se razlikujejo po velikosti na podlagi števila zaposlenih, višine prihodkov in poprečne vrednosti aktive v letnih računovodskih izkazih v zadnjem poslovnem letu. Velike in srednje družbe, povezane družbe ter družbe, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu, so zavezane k reviziji.

3.3 Revizija letnega poročila

V letnem poročilu podjetje torej predstavi svoje poslovanje in dosežke javnosti. To je edini dokument, do katerega imajo dostop zunanje interesne skupine, zato je pomembno, da so informacije v letnem poročilu resnične. Vendar lahko podjetja v letnem poročilu prikažejo informacije, ki niso resnične, in s tem zavedejo potencialne naložbenike ali druge interesne skupine. Da do prikazovanja neresničnih informacij ne bi prišlo, je ZGD določil revizijo letnega poročila.

Naloga revidiranja je oblikovati mnenje o resničnosti in poštenosti oziroma nepristranskosti računovodskih informacij, s katerimi se podjetje želi predstaviti svojemu okolju. Stari zakon je predpisoval le revizijo računovodskih izkazov, medtem ko mora po novem ZGD, revizor v okviru letnega poročila pregledati tudi poslovno poročilo. Revizor mora tako preveriti, če so vse informacije v letnem poročilu resnične in če so informacije v poslovnem poročilu usklajene s tistim, kar izhaja iz računovodskih izkazov in drugih podatkov o poslovanju. Mnenje pooblaščenega revizorja mora po 25.členu Zakona o revidiranju obsegati oceno o stopnji resničnosti in poštenosti računovodskih izkazov in je lahko pritrdilno, s pridržkom ali odklonilno. Revizorjevo mnenje je izredno pomembno za zunanje uporabnike računovodskih izkazov; ti namreč zaupajo revizorjevi strokovnosti in neodvisnosti.

3.4 Javna objava letnih poročil

Nekatera slovenska podjetja že nekaj let objavljajo letna poročila na svojih spletnih straneh. V koraku s časom na tem področju je tudi slovenska zakonodaja. Novela ZGD-F določa, da je treba letna poročila zaradi javne objave predložiti organizaciji, pooblaščenici za obdelovanje in objavljanje podatkov, in sicer letna poročila podjetnikov in majhnih družb, ki niso zavezana k reviziji, v treh mesecih po koncu poslovnega leta, letna poročila družb, zvezanih k reviziji, pa skupaj z revizorjevim poročilom v osmih mesecih po koncu poslovnega leta.

Te novosti so bile prvič uporabljene pri pripravi letnih poročil za leto 2002. Objava se realizira prek spletnih strani, za kar je zadolžena organizacija, pooblaščenica za obdelovanje in objavljanje podatkov. Smisel javne objave letnih poročil je v tem, da se zagotovi javno dostopnost do podatkov o premoženjskem stanju in poslovanju vseh gospodarskih družb. Spletne strani morajo biti zasnovane tako, da je vsakomur omogočen dostop do objavljenih podatkov, seveda ob določeni tarifi, ki naj bi pokrivala le dejanske stroške v zvezi z zajemanjem poročil v informatizirani obliki in vzdrževanjem spletnih strani. Pooblaščenica organizacija mora sodnemu registru dostaviti obvestilo o javni objavi. Sodišče v sodni register vpiše datum in način javne objave, pa tudi podatek o objavi revizorjevega poročila (Kocbek 2001, 66).

Način javne objave letnih poročil na spletni strani AJ PES v Sloveniji je določen v 55.členu ZGD, ki je dopolnjen s Pravilnikom o načinu predložitve letnih poročil gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov, o načinu javne objave letnih poročil in o načinu obveščanja registrskega sodišča o javni objavi letnih poročil (Ur. list RS št.13/03 in 5/04) ter z Metodološkim navodilom za predložitev letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov (Ur.list RS 7/04).

Javno objavo letnih poročil je treba ločiti od zbiranja statističnih podatkov iz letnih poročil za namene makrogospodarskih raziskav. Ta določba je v povezavi z zakonom, ki ureja državno statistiko. Za te namene morajo družbe in podjetniki v treh mesecih po koncu koledarskega leta podatke iz letnih poročil o svojem premoženjskem in finančnem poslovanju ter poslovnem izidu posredovati organizaciji, pooblaščenici za obdelovanje in objavljanje podatkov.

4 VSEBINA LETNEGA POROČILA

Podjetje mora imeti natančno vsebinsko zasnovo, da ve, kaj vključiti v letno poročilo. Letno poročilo lahko razdelimo na:

- uvodni del s poudarki,
- splošni del letnega poročila oziroma poslovno poročilo,
- obvezni del, ki obsega računovodske izkaze z razkritji.

ZGD in ZGD-F predpisujeta obvezni del vsebine letnega poročila, in sicer tako računovodske izkaze kot vsebino poslovnega poročila. Vsebino poslovnega poročila v nekaj alineah določa ZGD, poleg predpisanih sestavin pa ta vsebuje še vrsto prostovoljnih razkritij, ki so značilna za poslovno poročanje. Po izkušnjah v tujini, so naložbeniki in druge interesne skupine tej sestavi letnega poročila zelo naklonjeni.

Vsi deli letnega poročila imajo enako poslanstvo, to je predstaviti poslovanje podjetja, namenjeni pa so različnim uporabnikom. V uvodnem delu naj bi kratko prikazali uspešnost poslovanja, pri čemer je treba paziti, da se bralcu ponudijo samo izbrani podatki.

Glavni ključni za uspešno letno poročilo po Cliftonu so naslednji (Clifton 1997/98, 6):

- sporočilo o strategiji podjetja je definirano že v poročilu predsednika uprave,
- uporaba usposobljenih tekstopiscev in urednikov,
- osebna obravnava pisanja in manj institucionalnega obravnavanja,
- poročilo naj izobražuje in prepričuje nove delničarje,
- primerno grafično oblikovanje, če se zanj odločimo.

4.1 Uvodni del s poudarki

Uvodni del letnega poročila vsebuje povzetek s finančnimi in drugimi poudarki, ki so bili v obravnavanem letu za podjetje najpomembnejši. S tem dobi bralec poročila neko okvirno sliko o poslovanju podjetja v preteklem poslovnem letu. Finančni podatki so največkrat prikazani grafično, saj dajo grafične analize najbolj jasno sliko poslovanja (Horvat 2000, 75). V tem delu so predstavljeni podatki, ki bodo bralca pritegnili k nadaljnjemu branju. V ta namen podjetje predstavi gibanje cene delnice, dividend, dobiček v preteklih nekaj letih, rast prodaje in druge pomembne finančne podatke. Uvodni del vsebuje tudi kazalo, kratko uvodno predstavitev podjetja, poročilo predsednika uprave in poročilo predsednika nadzornega sveta.

Uvodni del mora biti razumljiv za strokovno slabše podkovane bralce, obvezni del pa je namenjen zahtevnejšim bralcem.

Povzetek s poudarki

Povzetek z izbranimi poudarki je smiselno predstaviti v obliki vrstic z nekaj besedami. Priporočljivo je predstaviti podatke za obdobje od treh do petih preteklih let in za leto vnaprej.

Kratka uvodna predstavitev podjetja

Podjetje prikaže svoje najosnovnejše podatke, kot so sedež podjetja, osnovna dejavnost, število zaposlenih, matična številka, vpis v sodni register, davčna številka, transakcijski račun, telefon, elektronska pošta in drugo.

K temu lahko doda zgodovinski pregled poslovanja oziroma glavne mejnike v preteklem poslovanju; na kratko predstavi vizijo poslovanja, najpomembnejše cilje (Horvat 2000, 74-77).

Poročilo predsednika uprave

Poročilo predsednika uprave v strjeni obliki prikazuje poslovanje podjetja v prejšnjem letu. Poleg vsebine so pomembni tudi slog pisanja, oblika in dolžina. Po navadi je poročilo pisano v obliki pisma, naslovljenega na delničarje, ker so ti najpomembnejša interesna skupina podjetja. Poročilo mora biti kratko in jedrnato, napisano prijazno in enostavno. Vsaka informacija v poročilu predsednika uprave mora biti podrobneje pojasnjena v nadaljevanju letnega poročila.

Poročilo predsednika uprave ponavadi vsebuje (Elliot 1999, 177):

- informacije o aktivnostih podjetja, kot so: jasen pregled razvoja poslovanja med letom in njegovo stanje na koncu leta, podrobnosti o osnovnih značilnosti poslovanja v prejšnjem letu, pri čemer moramo opozoriti na dogodke, ki so kakorkoli izstopali, predvidevanje prihodnjega razvoja, raziskave in razvoj, ki jih je podjetje uresničilo med letom ter pomembne spremembe v stalnih sredstvih med letom,
- informacije o spremembah deležev lastništva v osnovnem kapitalu; to vključuje tudi nakupe lastnih delnic in deleže delnic, ki so jih ali jih bodo kupili direktorji,
- informacije o dejavnosti podjetja v lokalni skupnosti, ko so dobrodelne in politične donacije in aktivnosti v zvezi z zaposlovanjem ali odpuščanjem zaposlenih,
- informacije o politiki dividend oziroma o predlogu uprave v zvezi z razdelitvijo dobička med delničarje in v rezerve.

Pisno poročilo nadzornega sveta

Nadzorni svet je z novelo ZGD-F dobil dodatne zadolžitve in pristojnosti, ki sem jih opisala v točki 3.1. Nova sestavina letnega poročila je tudi pisno poročilo nadzornega sveta, ki se lahko v letno poročilo vstavi naknadno, potem ko je letno poročilo nadzorni svet že preveril in potrdil. Pisno poročilo nadzornega sveta kot zunanjšega in neodvisnega organa podjetja, ki deluje v korist delničarjev, zunaj letnega poročila nima tolikšne vrednosti, kot jo ima, če je njegova sestavina.

4.2 Splošni del letnega poročila

Splošni del letnega poročila je tako imenovani mehki del poročila s prostovoljnimi razkritji. Vsebuje vse sestavine, ki jih ne določajo ZGD in SRS. Po priporočilu The Annual Reports Library naj bi bile tipične sestavine tega dela letnega poročila naslednje (<http://www.zpub.com/sf/arl-tips.html>. (2002)):

- Prodaja in marketing: v tem delu so opisani trgi, na katerih podjetje prodaja in določen trg, na katerem proda največ. Jasno mora biti opisana panoga, divizije in poslovanje podjetja. Vsebino največkrat opiše oddelek za trženje.
- Večletni pregled finančnih podatkov: za ta del je zadolžen finančni direktor, ki prikaže gibanje istovrstnih podatkov za več let. Iz tega dela poročila interesne skupine hitro ugotovijo, ali podjetje nazaduje ali napreduje, hkrati pa na podlagi finančnih podatkov lahko delamo različne analize.
- Analiza upravljanja: spremlja jo komentar uprave; gre za predstavitev in komentar pomembnih gibanj v zadnjih dveh letih.
- Poročilo o kapitalu: pojasnjuje spremembe v kapitalu podjetja, kot so nerazdeljeni dobiček ali izguba, plačane dividende delničarjem, izdane ali umaknjene delnice in spremembe v knjigovodski vrednosti.
- Segmentne informacije: veliko podjetij posluje v več poslovnih programih in na različnih trgih, zato prikazuje v letnih poročilih ključne finančne podatke po segmentih poslovanja. Segmentne informacije vključujejo sredstva, prodajo, dobiček iz poslovanja ali izgubo, prihodke in odhodke iz obresti, amortizacijo in naložbe v osnovna sredstva. Iz segmentnih informacij bralec razbere, kako podjetje razvija poslovanje, kateri segment ima dobiček, ali se poslovanje širi in podobno.
- Organizacijska struktura in podružnice: te podatke ponavadi priskrbi pravna služba, podjetja pa jih dajo na konec letnega poročila.
- Seznam direktorjev in vseh pisarn: nahajal naj bi se na zadnjih straneh poročila.
- Podatki o delnicah: ta del poročila je pomemben predvsem za analitike; priporočljivo je, da je na začetku poročila. Vsebovati mora podatke o tem, kje

Vsebina letnega poročila

delnice kotirajo, simbol delnice, podatek o najvišjem in najnižjem tečaju, gibanje tečaja in gibanje razmerja med tečajem delnice in dividendo na delnico.

To je poslovno poročilo, ki poleg sestavin, predpisanih z zakonom, vsebuje vsa druga prostovoljna razkritja (Horvat 2003, 251). Sestavine splošnega dela slovenskih letnih poročil večinoma upoštevajo splošne teoretične smernice za sestavo tega dela poročila.

Vsako podjetje samo pa določi svoja primerna, pomembna in uporabna prostovoljna razkritja.

Poslovno poročilo v najširšem smislu vsebuje različne analize preteklih dogajanj in stanj ter predvidevanj pri poslovanju in podobno. Te analize lahko temeljijo na računovodskih podatkih iz računovodskih izkazov, lahko pa segajo tudi na področje trženja, proizvodnje, financiranja, kadrovske problematike, ravnanja z okoljem in druga področja. S tem posežemo tudi na področje prostovoljnih in neračunovodskih razkritij oziroma v celostno poslovno poročanje. Obseg navedb v poslovnem poročilu je odvisen od namena, ki ga želi podjetje s takšnim poročilo doseči in od interesnih skupin podjetja.

Sestavine splošnega dela letnega poročila so (Horvat 2000, 78-89): gospodarska gibanja, prodaja in trženje, analiza poslovanja, zaposlenci, kupci, dobavitelji, delničarji, naložbe, raziskovanje in razvijanje, kakovost, okoljevarstvena dejavnost, družbena odgovornost in načrti.

Gospodarska gibanja

V tem delu lahko podjetje predstavi programe, proizvode in storitve, tržne deleže in trge podjetja ter vključi tudi načine prodaje. Pri tem morajo biti jasno opisani panoga, deli podjetja in njegovo poslovanje. Dejavnost podjetja mora biti jasno predstavljena. Z gospodarskimi gibanji prikažemo gospodarske vplive v ožjem in širšem gospodarskem okolju, ki so neposredno vplivali na poslovanje podjetja. Prikažemo podatke o višini inflacije, bruto družbenem proizvodu, vrednosti uvoza ali izvoza ter tudi vpliv teh podatkov na poslovanje ali dejavnost podjetja. Domače in tuje gospodarstvo prek cikličnih gibanj močno vplivata na poslovanje podjetja. Takšni vplivi so na primer sprememba zakonodaje, gibanje domačih in tujih obrestnih mer, vremenski, sezonski in drugi vplivi.

Prodaja in trženje

Te informacije so po navadi na prvih straneh letnega poročila. Ta del naj bi bralcu sporočil, kaj družba prodaja, kako in kje. Podjetje v tem delu predstavi svoje izdelke, trge in trženjsko strategijo. Podatke se prikaže vrednostno in, kjer je mogoče, tudi količinsko. Panoga, sektorji podjetja in poslovanje morajo biti jasno opisani.

Analiza poslovanja

Z analizo poslovanja prikažemo analizo finančnih in računovodskih podatkov tekočega in preteklega leta in jo komentiramo. V tujini je analiza poslovanja skupaj z analizo prodaje med najpomembnejšimi deli letnega poročila. Med postavkami, ki jih analiziramo, so po navadi čisti prihodki od prodaje, in sicer na domačem in tujem trgu, stroški po posameznih vrstah, čisti dobiček, kapital in dolgovi, stalna in gibljiva sredstva, plačilna sposobnost, kapitalska ustreznost in drugo. Na tem mestu lahko vključimo tudi preglednico s kazalniki, če je nismo vključili že v računovodski del letnega poročila. Ob večjih odmikih pojasnimo tudi razloge zanje.

Med sodobnimi in vse bolj pomembnimi sestavinami je obvladovanje tveganj, in sicer cenovnih, tečajnih in obrestnih, tveganj neizpolnitve pričakovanj nasprotne stranke ter tveganj ob izpostavljenosti do posamezne osebe ali skupine oseb. Obseg navedb je odvisen od namena, ki ga želi podjetje s takim poročilom doseči, in od interesnih skupin podjetja (Horvat 2003, 251–253).

Zaposleni

Poročanje v zvezi z zaposlenimi ima v svetu že dolgoletno prakso, uveljavilo pa se je tudi v Sloveniji. Vse več podjetij se namreč zaveda, da so zaposleni eden ključnih dejavnikov za uspešno in kakovostno delovanje podjetja, poleg tega pa so zaposleni pogosto hkrati tudi delničarji podjetja. Po znanih podatkih je od 60 do 80 odstotkov dodane vrednosti neposredno povezanih z znanjem in njegovo uporabo, to razmerje pa se povečuje v korist znanja. Povečevanje deleža znanja v novoustvarjeni vrednosti je pomembna značilnost prehoda iz industrijske dobe v dobo znanja. Vse bolj se uveljavljajo nove vrednosti in naložbe v obliki intelektualnega premoženja. V svetu se poslovodstvo in zunanje interesne skupine tega že zavedajo, zato je mogoče najti številne pobude za ugotavljanje in merjenje intelektualnega premoženja (Horvat 2003, 254).

Zaposleni so gotovo najpomembnejše sredstvo vsakega podjetja. Namesto pojmov človeške zmožnosti ali zaposleni uporabljajo nekateri sodobnejši avtorji pojem intelektualno premoženje (Milost 2001, 1–2).

Računovodstvo človeških zmožnosti obravnava zaposlene kot premoženje podjetja. Gre za pristop, ki se od klasičnega računovodskega pristopa bistveno razlikuje. Klasično računovodstvo namreč zaposlene obravnava le kot strošek (Milost 2001, 13), naložbe v zaposlene pa kot poslovne dogodke, ki povzročajo zmanjšanje sredstev in s tem tudi kapitala podjetja. Vendar je ravno nasprotno, saj so naložbe v zaposlene nujne za dolgoročno poslovno uspešnost podjetja in s tem tudi za njegov obstoj in razvoj (Milost 2001, 122). Nasprotniki računovodstva človeških zmožnosti očitajo njegovim zagovornikom zlasti to, da zaposleni niso sredstva podjetja, saj ne izpolnjujejo kriterija lastništva, poleg tega pa ne obstajajo ustrezna merila za njihovo vrednotenje.

Pomemben argument nasprotnikov računovodstva človeških zmožnosti je tudi ta, da je ta računovodski pristop nesprejemljiv glede na splošno sprejeta računovodska načela. Pri tem mu očitajo zlasti neupoštevanje načela previdnosti pri bilanciranju. Klasični pristop to načelo pretirano upošteva, kar pa je v nasprotju z načelom resničnosti, ki zahteva, da bilanca prikazuje dejansko (resnično) stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev ter pojav dejanskih odhodkov in prihodkov. Uporaba klasičnega računovodskega pristopa vodi do nerealnega izkazovanja podatkov o premoženjskem in finančnem stanju podjetja ter o njegovi poslovni uspešnosti. Posledica neizkazovanja zaposlenih med sredstvi je namreč ta, da naložbe v zaposlene v obračunskem obdobju ne povečujejo njihove vrednosti, pač pa imajo značaj stroškov (Milost 2001, 154–155).

Naložbe v zaposlene sestavljajo naložbe v razpis, pridobitev, formalno in neformalno uvajanje in usposabljanje, pridobivanje izkušenj in razvoj (Milost 2001, 175).

Najpomembnejše informacije o zaposlenih so: povprečno število zaposlenih, ki je obvezna sestavina letnega poročila velikih in srednjih družb, in sicer kot priloga k računovodskim izkazom; število zaposlenih po sektorjih, enotah, lokacijah; izobrazbena sestava; odsotnost; povprečna plača in primerjava s panogo; delež stroškov dela v primerjavi s stroški poslovanja; kadrovska politika; zaposlovanje in odpovedi; fluktuacija zaposlenih; izobraževanje zaposlenih in drugo.

Kupci

Za ohranjanje tržnega deleža je pomembna zvestoba kupcev blagovnim znamkam, proizvodom in storitvam podjetja. Pomembno je, da imamo vir informacij o kupcih, ki jih lahko predstavimo v letnem poročilu. Glavni namen spremljanja zadovoljstva kupcev je ugotavljanje želja, pričakovanj in izkušenj kupcev v zvezi s proizvodi in storitvami ter oblikovanje predlogov za takšne ukrepe, ki omogočajo podjetju čim boljše prilagajanje kupcem in ohranjanje tekmovalnega položaja. Marsikatero podjetje v Sloveniji pa še ne spremlja zadovoljstva kupcev z blagovnimi znamkami. Veliko informacij o zadovoljstvu kupcev dobimo z vpeljavo modela poslovne odličnosti, ki je nekaterim podjetjem že dobro znan.

Dobavitelji

Poleg zadovoljstva kupcev je pomembno tudi zadovoljstvo dobaviteljev. Pri predstavitvi informacij o dobaviteljih lahko v poslovnem poročilu predstavimo na primer nabavno službo, mrežo dobaviteljev in nabavo blaga po trgih, metode izbiranja dobaviteljev in podobne informacije.

Delničarji

V tem poglavju letnega poročila namenimo informacije obstoječim delničarjem in prihodnjim naložbenikom. Vanj so vključene informacije o gibanju tečaja delnice (v primerjavi s slovenskim borznim indeksom), različne tržne cene delnice, tržne kapitalizacije, kraj trgovanja, simbol delnice ter gibanje razmerja med tečajem delnice in njeno dividendo. Vključeno je lahko poročilo o kapitalu, ki pojasnjuje spremembe v kapitalu podjetja. Delničarje in možne naložbenike zanima tudi poslovanje po četrletjih, predvsem pa dividendna politika, ki si jo je izbralo podjetje; ta precej vpliva na dolgoročno poslovanje podjetja. To se kaže predvsem prek vpliva na likvidnost oziroma plačilno sposobnost podjetja, saj pomenijo dividende izdatek in neposredno poslabšanje likvidnosti podjetja. V interesu posloводства je, da je izdatek v obliki dividend čim manjši, vprašanje pa je, kakšen je interes delničarjev.

V tem poglavju so priporočljivi tudi podatki o skupščini delničarjev, z novim ZGD pa sta dobila veliko večjo vlogo poročilo nadzornega sveta in ena največjih sistemskih novosti v ZGD, odločanje skupščine o uporabi bilančnega dobička. Zato je predlog o uporabi bilančnega dobička pomembna sestavina letnega poročila, ki jo je priporočljivo vključiti v poglavje, namenjeno delničarjem.

Naložbe

V tem poglavju opišemo naložbe v osnovna sredstva in finančne naložbe, sestavo naložb, njihove vrednosti in gibanja po letih. Vrednosti naložb lahko prikažemo grafično skozi več let kot primerjavo vrednosti vlaganj z amortizacijo, ciljno kapitalsko sestavo in podobnim.

Raziskovanje, razvijanje ter kakovost

V tem delu prikažemo vrednost naložb v raziskave in razvoj (R & R) kot delež v prihodku pa tudi to, kako vodita do novih proizvodov, ki povečujejo prodajo, in novih proizvodnih procesov, katerih posledica so proizvodjalna učinkovitost, nižji proizvodjalni stroški in višja kakovost proizvodov. Sem sodijo tudi informacije o novih proizvodih in novih blagovnih znamkah. Štejemo jih namreč za jamstvo uspeha v prihodnosti.

Ravnanje z okoljem

Podjetja, ki večji del proizvodov izvozijo, so že pred leti spoznala, da sta drugačen odnos do okolja in predstavitev okoljevarstvenega delovanja med aduti pri nastopanju na tujih trgih in omogočata vstop v višje cenovne razrede. Tuji kupci zahtevajo dokaze o neškodljivem ravnanju z okoljem. V zadnji letih se je v tujini močno povečalo zanimanje za pridobivanje okoljskih certifikatov.

Pri nas se vse več podjetij odloči za ekološka oziroma okoljevarstvena poročila, v prihodnosti pa lahko pričakujejo, da bo teh poročil še več. Okoljevarstveno delovanje

poveča ugled podjetja, zmanjša pritisk javnosti, hkrati pa omogoča boljši pregled nad poslovanjem.

Naslednja stopnja okoljevarstvenega delovanja je trajnostno poslovanje in sestavljanje poročil o trajnostnem razvoju, kar je v tujini edina alternativa prihodnjemu razvoju. V Sloveniji je razmišljanje o trajnostnem razvoju še v povojih.

Pomemben vir podatkov in informacij o okoljskem delovanju v letnem poročilu je lahko standard ISO 14000 ali drugi sistemi ravnanja z okoljem. Okoljske informacije v letnem poročilu lahko združimo v štiri glavne skupine vplivov na naravo: informacije, povezane z vodo, zrakom, zemljo in odpadki. Poleg tega lahko opišemo politiko do okolja, okoljsko delovanje po posameznih proizvodih podjetja in v proizvodnji na področju tehnologij, naložbe v varstvo okolja in drugo.

Družbena odgovornost

Podjetja se vključujejo v različne družbene dejavnosti. Tako v Sloveniji kot v svetu se vse več podjetij odloča za sodelovanje v različnih humanitarnih dejavnostih, podpirajo kulturne, športne, izobraževalne in druge dejavnosti. Informacije o teh dejavnostih podjetje vključi v svoje letno poročilo, tovrstne informacije pa so zlasti pomembne za podjetja, ki zaposlujejo velik delež lokalnega prebivalstva. Na ta način interesne skupine, ki berejo poročilo, dobijo celotno sliko o družbeni odgovornosti podjetja in o njegovem prispevku k razvoju lokalne skupnosti.

V tem delu podjetje na primer razkrije sponzorstva različnih kulturnih prireditev, športnih klubov, donatorstva, udeležbo v različnih humanitarnih akcijah, štipendiranje, pomoč brezdomcem in podobne informacije.

Načrti

Osrednji nalogi posloводства sta vizija in strategija podjetja, ki ju po navadi predstavijo v uvodnem delu letnega poročila. Več besed namenijo načrtom. Delničarji oziroma možni naložbeniki se na podlagi informacij v načrtih odločajo o tem, ali bodo delnice še obdržali oziroma ali jih bodo kupili. Na podlagi načrtov namreč ocenjujejo dividende in tveganje naložbe. Poleg tega je treba predstaviti ključne dejavnike, ki omogočajo uspešno uresničevanje načrtov in primerjanje dejanskega poslovanja podjetja z načrtovanim ob predvidenih priložnostih in tveganjih.

Podatki na koncu letnega poročila

Po navadi je na zadnjih straneh letnega poročila seznam članov posloводства in vseh pisarn, podružnic in hčerinskih družb s telefoni in naslovi. Navesti je treba tudi spletni naslov, na katerem je mogoče najti letno poročilo v elektronski obliki (Horvat 2003, 246–261).

4.3 Obvezni del letnega poročila

ZGD na novo opredeljuje obvezne sestavine letnega poročila. Po starem ZGD se je vsebina letnega poročila delila na letno računovodsko poročilo in poslovno poročilo. ZGD vsebino računovodskega poročila precej razširja, posebno za velike in srednje družbe, v poslovnem poročilu pa nekatere sestavine spreminja in vanj uvaja nove (Horvat 2003, 92).

Letno poročilo po 56. členu ZGD obsega računovodsko poročilo in poslovno poročilo.

Računovodsko poročilo obsega :

- letne računovodske izkaze,
- priloge s pojasnili.

Obvezna računovodska izkaza sta :

- bilanca stanja,
- izkaz poslovnega izida.

Letno poročilo velikih in srednjih družb oziroma tistih malih družb, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu, mora po 56. členu ZGD obsegati tudi:

- izkaz gibanja kapitala,
- izkaz finančnega izida,
- poslovno poročilo.

Vsi deli letnega poročila sestavljajo celoto. Letno poročilo mora biti jasno in pregledno, z resničnim in poštenim prikazom premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja in poslovnega izida (57. člen ZGD).

4.3.1 Računovodsko poročilo

Računovodske izkaze in pojasnila lahko s skupnim imenom imenujemo računovodsko poročilo.

Temeljna novost v računovodskem delu letnega poročila, ki jo določa ZGD-F, so priloge s pojasnili, ki za podjetja pomenijo precej več javnega razkrivanja informacij. ZGD navaja devetnajst različnih sestavin priloge. Te podatke prikažemo v prilogi poleg pojasnil k računovodskim izkazom, ki jih predpisujejo SRS. To so obvezna dodatna razkritja postavk v bilanci stanja, določena s SRS 24, razkritja postavk v izkazu poslovnega izida, ki jih določa SRS 25, ter razkritja, ki jih obravnavajo SRS od 1 do 19 v poglavjih B pod točko e. Standardi predpisujejo razkritja za vse pomembne zadeve in določajo, da naravo in stopnjo pomembnosti opredeli podjetje v svojih aktih, na primer v Pravilniku o računovodstvu ali drugem notranjem predpisu, ki ureja računovodenje v

podjetju. Če podjetje ne določi, katera razkritja so pomembna, mora v letno poročilo vključiti vsa razkritja, ki jih SRS navajajo.

Podjetje lahko vključi ustrezna dodatna pojasnila. To velja, če uporaba členov ZGD od 58 do 66 in SRS ne zadoščajo za resničen in pošten prikaz premoženja podjetja in obveznosti, finančnega položaja ter poslovnega izida (drugi odstavek 57. člena ZGD).

Priloga mora po SRS 30 vsebovati tudi predstavitev bilančnega dobička, kazalnike za zunanje poročanje po SRS 29 in mnenje revizorja, če je podjetje po zakonu zavezano k reviziji.

Računovodski izkazi so: bilanca stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz finančnega izida in izkaz gibanja kapitala. V nadaljevanju jih na kratko predstavljam.

Bilanca stanja

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, v katerem je resnično in pošteno prikazano stanje sredstev in obveznosti do njihovih virov na koncu poslovnega leta ali medletnih obdobj, za katera se sestavlja. Obliko izkaza stanja predpisuje ZGD, podrobnejša pravila izdelave bilance stanja in razkritij pa so določena v SRS 24. SRS ločijo oblike bilance stanja za velika, srednja in majhna podjetja. Slednja lahko uporabljajo skrajšano obliko (vsebuje manj postavk).

Mnogi avtorji se strinjajo, da je bilanca stanja osnovni in najpomembnejši temeljni računovodski izkaz, saj je iz nje mogoče razbrati, kakšna je sposobnost podjetja za doseganje dobičkov, plačilo dolgov ob njihovi zapadlosti in izplačilo udeležbe v dobičku. Prav tako lahko iz bilance stanja razberemo veliko podatkov o samem podjetju, na primer o velikosti podjetja, na kar nas opozarjajo absolutne vrednosti postavk v bilanci stanja; v njej dobimo podatke, s kakšnimi in kolikšnimi sredstvi podjetje razpolaga. Iz podatkov lahko razberemo tudi, v kakšnih pogojih podjetje posluje (inflacija), ali posluje s tujino in v kakšni meri, kako je podjetje kapitalsko povezano, koliko je zadolženo in drugo.

S pomočjo bilance stanja lahko ugotovimo, kako uspešno je podjetje delovalo (to vidimo iz postavke čisti poslovni izid poslovnega leta).

Bilanca stanja prikazuje tako uresničene podatke v obravnavanem obračunskem obdobju kot tudi uresničene podatke v enakem prejšnjem obračunskem obdobju. Pojasnila k bilanci stanja vsebujejo informacije o računovodskih usmeritvah, uporabljenih pri poslovnih dogodkih (SRS 24.14), informacije, ki jih zahtevajo posamezni standardi v SRS in ZGD in niso predpisane v obrazcu bilance stanja, ter dodatne informacije, ki niso predpisane v obrazcu bilance stanja, so pa za pošteno predstavitev potrebne.

V zvezi z uporabljenimi računovodskimi usmeritvami se v pojasnilih opiše podlage za merjenje gospodarskih kategorij v bilanci stanja (SRS 24.16); računovodske usmeritve, potrebne za pravilno razumevanje bilance stanja; vrsto sprememb

računovodskih usmeritev in računovodskih ocen ter razlog zanje in njihov znesek; vrsto in znesek popravka bistvene napake.

Razkritja v zvezi s posameznimi kategorijami v bilanci stanja morajo ustrezati zahtevam, pojasnjenim v SRS 1–12 (SRS 24.22).

Največja novost zakona so rezerve in njihova delitev na kapitalne rezerve in rezerve iz dobička.

Izkaz poslovnega izida

Izkaz poslovnega izida je opredeljen v standardu 25 kot temeljni računovodski izkaz, ki resnično in pošteno prikazuje prihodke, odhodke in poslovni izid za poslovno leto ali krajša obdobja, za katera se sestavlja. Ima obliko stopenjskega zaporednega izkaza in je lahko sestavljen v eni izmed dveh različic (različica I in II). ZGD odpravlja francosko različico izkaza in daje prednost nemški pred anglo-ameriško različico. Podjetje izbere različico, ki mu glede na mednarodne stike bolj ustreza. SRS daje prednost anglo-ameriški različici, ker je ta usmerjena bolj k poslovnim potrebam, nemška različica izkaza pa bolj k narodnogospodarskim potrebam.

Pri prvi različici se stroški razdelijo po naravnih vrstah, kot so nabavna vrednost prodanega blaga in materiala, stroški porabljenega materiala, stroški storitev, stroški plač, stroški socialnih zavarovanj in drugo. V drugi različici pa se stroški razdelijo po funkcionalnih skupinah, kot so nabavna vrednost prodanega blaga in proizvodni stroški prodanih proizvodov, stroški prodajanja in stroški splošnih dejavnosti. Standardi določajo, da mora podjetje, ki se odloči za prvo različico, v prilogi pojasniti stroške tudi po funkcionalnih skupinah; podjetje, ki se odloči za drugo različico, pa mora v prilogi pojasniti stroške po naravnih vrstah.

Pojasnila k izkazu poslovnega izida, podobno kot pojasnila k bilanci stanja, vsebujejo informacije o posebnih računovodskih usmeritvah, uporabljenih pri pomembnih poslovnih dogodkih, informacije, ki jih zahtevajo SRS in ZGD ter niso predpisane v obrazcu izkaza poslovnega izida, in informacije, ki niso predpisane v obrazcu izkaza poslovnega izida, so pa za pošteno predstavitev potrebne.

V zvezi z računovodskimi usmeritvami se v pojasnilih opisujejo podlage za merjenje gospodarskih kategorij v izkazu poslovnega izida; računovodske usmeritve, potrebne za pravilno razumevanje izkaza poslovnega izida; vrsta sprememb računovodskih usmeritev in računovodskih ocen, razlog zanje in njihov znesek; vrsta in znesek popravka bistvene napake.

Razkritja v zvezi s posameznimi kategorijami v izkazu poslovnega izida morajo ustrezati zahtevam, pojasnjenim v SRS 13–19.

Izkaz finančnega izida

Izkaz finančnega izida je opisan v standardu 26 in je temeljni računovodski izkaz, ki resnično in pošteno prikazuje gibanje prejemkov in izdatkov ali pritokov in odtokov v poslovnem letu ter pojasnjuje spremembe v stanju denarnih sredstev. Izkaz finančnega izida vsebuje pomembne informacije za odločanje pri financiranju in naložbenju. Na podlagi teh informacij je mogoče ugotoviti razloge za povečanje ali zmanjšanje denarnih sredstev v obračunskem obdobju. Denarna sredstva se lahko povečajo na podlagi novega financiranja (povečanje obveznosti do virov sredstev) ali naložbenja (zmanjšanja nedenarnih sredstev), zmanjšajo pa se zaradi naložbenja (povečanje nedenarnih sredstev) ali zaradi definciranja (zmanjšanje obveznosti do virov sredstev).

Ta izkaz se je po starih SRS imenoval izkaz denarnih tokov, če je bil sestavljen po neposredni metodi s prejemki in izdatki, oziroma izkaz finančnih tokov, če je bil sestavljen po posredni metodi s pritoki in odtoki. Po novih SRS ga lahko sestavimo v eni izmed dveh oblik, od katerih prva ustreza neposredni (različica I), druga pa posredni metodi (različica II).

Pri posredni metodi iz podatkov dveh zaporednih bilanc stanja, izkazov poslovnega izida in drugih podatkov izračunamo podatke o pritokih in odtokih.

Izkaz gibanja kapitala

Izkaz gibanja kapitala je v Sloveniji povsem nov in nadomešča izkaz uporabe čistega dobička in kritja izgube po starem 56. členu ZGD. V izkazu gibanja kapitala (SRS 27) je prikazano gibanje posameznih sestavin kapitala v poslovnem letu skupaj z uporabo čistega dobička in poravnavanjem izgube. Sestavljen je lahko v dveh oblikah:

- različica I prikazuje le razdelitev čistega dobička kot sestavine kapitala oziroma poravnavanje izgube kot odbitne postavke od kapitala,
- različica II prikazuje gibanje vseh formalnih sestavin kapitala, vključenih v bilanco stanja, v njihovih skupinah ali posamično.

Bilančni dobiček

Za izkazovanje bilančnega dobička in postavk, ki ga sestavljajo, so na voljo tri možnosti. Podatke o bilančnem dobičku lahko izkažemo kot dodatne postavke v izkazu poslovnega izida (za postavko čisti poslovni izid) ali v dodatku k izkazu. Če sestavimo izkaz gibanja kapitala, te podatke izkažemo v izkazu gibanja kapitala ali v njegovem dodatku (Horvat 2003, 92–96).

Pri dobičku je treba ločiti dva pojma: čisti dobiček in bilančni dobiček. Čisti dobiček je pozitivni poslovni izid poslovnega leta po plačilu davkov. Bilančni dobiček po 62. členu ZGD pa je čisti dobiček po upoštevanju povečanja/zmanjšanja za preneseni dobiček/izgubo in določenih zmanjšanj.

Ker imamo dve vrsti dobička, o katerih uporabi je treba odločiti, moramo ločevati uporabo čistega dobička poslovnega leta od uporabe bilančnega dobička. O uporabi čistega dobička poslovnega leta po novem praviloma odločata uprava in nadzorni svet. Čisti dobiček se mora uporabiti za naslednje namene (Turk, Kavčič in Novak-Kokotec 2003, 702):

1. poravnavanje prenesene izgube,
2. oblikovanje zakonskih rezerv,
3. oblikovanje rezerv za lastne deleže (delnice)
4. oblikovanje statutarnih rezerv.

Uporabo čistega dobička poslovnega leta za te namene mora uprava upoštevati že ob sestavljanju letnega poročila.

Kazalniki

Računovodske kazalnike za pripravo letnega poročila obravnava SRS 29. Njihovo vsebino in pomen bom predstavila v naslednjem poglavju.

Priloge k računovodskim izkazom

Poleg podatkov in pojasnil, ki morajo biti v prilogi po 2. členu 7. poglavja ZGD-F in po SRS, morajo računovodski izkazi po 65. členu, če ga mora družba upoštevati, vsebovati še:

1. Metode, ki so bile uporabljene pri vrednotenju posameznih postavk, in metode, ki so bile uporabljene za izračun odpisov vrednosti. Pri postavkah, ki so izvorno v tujih valutah, mora biti pojasnjen tečaj in način preračuna v slovenske tolarje.
2. Za vsako od družb, v katerih kapitalu je družba poročevalka udeležena z najmanj 20 %, mora biti navedena firma in sedež, delež udeležbe v kapitalu, višina lastnega kapitala in poslovni izid v poslovnem letu.
3. Če smo družbenik v drugi družbi in neomejeno osebno odgovarjamo za obveznosti te družbe, moramo razkriti podatke o podjetju, sedežu podjetja in njegovi pravnoorganizacijski obliki. Podatkov o drugi družbi ni potrebno razkriti, če niso pomembni za resničen in pošten prikaz poslovanj ali če bi ji zaradi tega občutno škodili.
4. Če ima družba odobreni kapital oziroma če je pogojno povečala osnovni kapital, mora biti razkrita višina odobrenega kapitala in število ter nominalna vrednost delnic, ki so bile v poslovnem letu izdane v ta namen.
5. Nominalni znesek lastnih deležev, ki jih je družba v poslovnem letu odtujila ali pridobila, njihov delež v osnovnem kapitalu družbe, datum pridobitve, razlog za pridobitev oziroma odtujitev in denarno vrednost. Nominalni znesek lastnih deležev, ki jih je družba sprejela v zastavo, in njihov delež v

- osnovnem kapitalu, skupni nominalni znesek lastnih deležev družbe in njihov delež v kapitalu.
6. Število izdanih delnic po razredih in njihov nominalni znesek.
 7. Število vrednostnih papirjev, ki dajejo imetnikom pravico do udeležbe v dobičku, in pravice, ki iz njih izhajajo.
 8. Razčlenitev in pojasnilo zneskov rezervacij pod postavko druge rezervacije, če je njihov obseg pomemben.
 9. Višino obveznosti z rokom dospelosti, daljšim od petih let, ločeno po postavkah.
 10. Višino obveznosti, ki so zavarovane s stvarnim jamstvom, s podatki o obliki in načinu zagotovitve stvarnega jamstva.
 11. Skupni znesek finančnih obveznosti, ki niso izkazane v bilanci stanja, če so podatki pomembni za oceno finančnega položaja družbe.
 12. Razčlenitev čistih prihodkov od prodaje po posameznih področjih poslovanja oziroma po posameznih zemljepisnih trgih, če se glede organizacije prodaje proizvodov oziroma storitev posamezna področja med seboj pomembno razlikujejo.
 13. Povprečno število zaposlenih v poslovnem letu po izobrazbenih skupinah.
 14. Če je bila uporabljena anglo-ameriška različica členitve izkaza poslovnega izida, prikažemo znesek stroškov dela.
 15. Obseg, v katerem so na poslovni izid poslovnega leta vplivale metode vrednotenja posameznih postavk, ki so bile uporabljene zaradi uveljavitve davčnih olajšav.
 16. Celotni znesek prejemkov, ki so jih za opravljanje funkcije v družbi prejeli člani uprave, delavci, zaposlenci na podlagi pogodbe, za katero ne velja tarifni del kolektivne pogodbe, in člani nadzornega sveta.
 17. Predujme in posojila, ki jih je družba odobrila omenjenim delavcem, ter poročila za obveznosti teh oseb.
 18. Podjetje in sedeže obvladujoče družbe, ki sestavlja skupinsko letno poročilo za najširši krog družb v skupini, in razmerje, od katerega so družbe odvisne. Navesti je treba mesta, kjer je to skupinsko letno poročilo mogoče pridobiti.
 19. Podjetje in sedež obvladujoče družbe, ki sestavlja letno poročilo za najožji krog družb v skupini, in razmerje, od katerega so družbe odvisne. Tudi tokrat je potrebno navesti, kje je mogoče pridobiti to skupinsko letno poročilo.

Priloga k izkazu za male družbe

Družba, ki ni zavezana reviziji, mora razkrivati samo zakonsko določene informacije in podatke. Malim družbam ni treba razkriti podatkov od sedme do

devetnajste naštete točke, dobička iz rednega poslovanja in dobička, ustvarjenega zunaj rednega poslovanja, ter koliko jih bremeni davek od dobička.

Četrta (bilančna) direktiva EU določa minimum podatkov, ki jih morajo gospodarske družbe razkriti v letnem poročilu, medtem ko lahko posamezne države predpišejo večji obseg podatkov. Na podlagi te direktive je v 61. in 62. členu ZGD natančno predpisan obseg razkritja podatkov iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida, pri čemer lahko majhne družbe razkrijejo bistveno manj podatkov kot srednje in velike družbe, čeprav so majhne družbe pomemben segment slovenskega gospodarstva. Po podatkih AJ PES je bilo namreč v letu 2003 med vsemi družbami v Sloveniji več kakor 95 odstotkov majhnih družb, ki so zaposlovale 32 odstotkov delavcev, ustvarile 25 odstotkov čistega prihodka od prodaje, njihova sredstva pa so predstavljala 23 odstotkov vseh sredstev slovenskega gospodarstva.

Majhne družbe lahko po določbah 61. člena ZGD na primer natančno razkrijejo podatke o neopredmetenih dolgoročnih sredstvih in kapitalu, medtem ko lahko nekatere – za tretje osebe zelo pomembne elemente – združujejo. Tako lahko v eni postavki združijo posamezne vrste neopredmetenih dolgoročnih sredstev in v drugi posamezne vrste zalog. Prav tako lahko majhne družbe po določbah 62. člena ZGD nekatere podatke razkrijejo natančno (npr. posamezne vrste stroškov dela), medtem ko nekatere druge, zelo pomembne elemente združujejo (npr. amortizacijo in prevrednotovalne poslovne odhodke).

Uporabniki tovrstnih informacij nenehno opozarjajo na premajhen obseg razkritja podatkov oziroma neustrezno členitev postavk bilance stanja in izkaza poslovnega izida. Rešitev bi bila sprememba ZGD v omenjenih členih. (Valentinčič 2003, 10)

4.3.2 Poslovno poročilo

Poslovno poročilo ni računovodske narave. Pri njem gre za opisni del letnega poročila, namenjenega interesnim skupinam, ki jih ne zanimajo le računovodske informacije. V tem delu podjetje uporabi vso svojo ustvarjalnost in inovativnost. Predstavljam del poslovnega poročila, ki je predpisan in obvezen in mora po 66. členu ZGD vsebovati najmanj pošten prikaz razvoja poslovanja in položaja podjetja, poleg tega pa tudi:

- pomembne poslovne dogodke, ki so nastopili po koncu poslovnega leta,
- pričakovani razvoj družbe,
- delovanje družbe na področju raziskav in razvoja,
- podružnice družbe,
- aktivnosti podružnic v tujini.

Poslovno poročilo je v SRS in ZGD manj natančno določeno kot ostale sestavine letnega poročila in poleg sestavin, določenih z zakonom, vsebuje še mnoga druga prostovoljna razkritja, ki so bila predstavljena v poglavju 4.2.

Vsebina poslovnega poročila, kot je opisana v 66. členu ZGD, je popoln prevod vsebine poslovnega poročila iz 46. člena četrte evropske direktive. Podrobnejšega opisa vsebine ni. Tako ostaja odprto vprašanje vsebine poslovnega poročila, ki po eni strani mora imeti obvezna razkritja, ker tako izhaja iz ZGD, po drugi strani pa znotraj teh obveznih sestavin lahko govorimo o prostovoljni izbiri vsebin oziroma o prostovoljnem razkrivanju.

Pošten prikaz razvoja in poslovanja družbe

Pošten prikaz razvoja in poslovanja lahko prikažemo:

- s podatki o poslovanju (*business data*), na primer s pomembnejšimi podatki o poslovanju in merili, ki jih poslovodstvo uporablja pri poslovanju podjetja;
- z analizo poslovanja (*management's analysis of business data*), na primer z analizo razlogov za spremembe v podatkih o poslovanju in učinkov preteklih gibanj na poslovanje;
- s podatki o premoženjsko-finančnem stanju in sestavi financiranja. (Horvat 2003, 152–153).

Pomembni poslovni dogodki, ki so nastopili po koncu poslovnega leta

Podjetja praviloma nimajo določene življenjske dobe, ampak poslujejo kontinuirano. Bilanca stanja, ki je del letnega poročila, je sicer res sestavljena na zadnji dan poslovnega leta, vendar pa so za interesne skupine, ki se za podjetje zanimajo, pomembni tudi dogodki, ki se zgodijo po koncu poslovnega leta, saj tudi ti vplivajo na poslovanje podjetja, njegovo percepcijo v javnosti in ne nazadnje tudi na vrednost delnic, ki je pomembna za naložbenike. Podjetja v tem delu predstavijo spremembe v organih vodenja in upravljanja, pridobitev ali zaključek pomembnih projektov, zapadlost večjih obveznosti in hipotek, pridobitev pomembnih deležev v drugih podjetjih ali ustanovitve novih družb.

Pričakovani razvoj družbe

Ena od osrednjih nalog poslovodstva je postavitve vizije in strategije podjetja. Pri tem gre za vpogled v načrte podjetja za prihodnost in oceno njegovega možnega razvoja. Prav na podlagi teh predpostavk se obstoječi delničarji, podjetja in možni naložbeniki odločajo o nakupu in prodaji delnic, ocenjujejo dobičkonosnost in tveganje naložbe.

Pri tem jim pomagajo informacije o ciljih podjetja, poteh, ki bodo podjetje vodile do njih, ter informacije o različnih tveganjih in o tem, kako se bodo v podjetju s temi tveganji spoprijeli. Zanima jih tudi, ali namerava podjetje v prihodnosti širiti svoj proizvodni program, ali se bo odločilo za diverzifikacijo ali mogoče združilo z drugim podjetjem. Seveda pa ne moremo pričakovati, da bo podjetje že vnaprej razglašalo namero o morebitnih združitvah in prevzemih, saj bi v tem primeru prišlo do razkrivanja poslovnih skrivnosti. Podjetje mora v tem delu poslovnega poročila najti ravnotežje med informacijami, ki jih bo razkrilo, da bo zadovoljilo interesne skupine, in informacijami, ki so obravnavane kot poslovna skrivnost in bi njihova objava lahko podjetju prizadejala veliko škodo.

Podjetje lahko pri predstavitvi pričakovanega razvoja družbe v poročilo vključi načrte za prihodnje leto, pa tudi srednje- in dolgoročne načrte. Predstavljeni plani so največkrat opisni, lahko pa so tudi konkretni, izraženi v številkah. V tem primeru interesne skupine lažje ugotovijo, ali je bilo delovanje uprave, odgovorne za poslovanje, uspešno.

Delovanje družbe na področju raziskav in razvoja

Področje raziskav in razvoja postaja v poslovnem svetu vse bolj pomembno. Temu sledijo tudi spremembe ZGD na področju priprave poslovnega poročila, saj stari zakon ni predpisoval prikaza aktivnosti na tem področju.

Podružnice v tujini in delovanje podružnic v tujini

Obvezna sestavina poslovnega poročila je tudi predstavitev podružnic v tujini, njihovih naslovov in dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo.

4.4 Poenotenje računovodskega poročanja

Vsa slovenska podjetja morajo na podlagi ZGD pripravljati računovodske izkaze v skladu s SRS. SRS temeljijo na MSRP in četrti ter sedmi direktivi Evropske unije. MSRP velikokrat dopuščajo več rešitev, medtem ko SRS te možnosti omejujejo. Tako je v nekaterih primerih možno reči, da je podjetje ravnalo v skladu z MSRP, čeprav je rešitev v nasprotju s SRS, katerih uporaba je na območju Republike Slovenije obvezna. Na drugi strani pa je takrat, ko podjetje upošteva SRS, ki že vsebujejo novejša stališča MSRP, mogoče govoriti o skladnosti njegovih izkazov z MSRP. Če podjetje javno predstavi svoje izkaze drugače, kot predpisujejo SRS, mora opisati razlike med dovoljenimi rešitvami iz MSRP ali drugih standardov, ki jih je uporabilo, in rešitvami iz SRS.

Na podlagi znanih prizadevanj Evropske unije se je zgodaj pojavila potreba po harmonizaciji računovodskih izkazov in letnih obračunov kapitalskih družb. V tej zvezi je Svet Evropske unije dopolnjeval četrto in sedmo smernico (Koletnik 2003, 5).

Problematika primerljivosti različnih računovodskih ureditev je obsežnejša. Vse bolj se kažejo razlike med računovodskimi ureditvami različnih držav. Globalizacija postavlja računovodsko poročanje v nove okvire. Spodbuja poenotenje letnih poročil in finančnega računovodstva. Zato v svetu v tem trenutku največ pozornosti namenjajo poenotenju računovodskih standardov, in sicer izboljšanju mednarodnih standardov računovodskega poročanja, ki jih morajo z letom 2005 uporabljati vsa podjetja, katerih vrednostni papirji so uvrščeni na borzo vrednostnih papirjev v Evropski uniji, in sestavljajo skupinske računovodske izkaze.

Vprašanje primerljivosti, čeprav drugačne narave, se ne pojavlja samo pri prostovoljnih, temveč tudi pri obveznih razkritjih. Razlika je v tem, da so obvezna razkritja predpisana, vendar v vsaki državi drugače, kar onemogoča primerljivost računovodskih informacij. Prostovoljne oziroma neračunovodske informacije pa sploh niso predpisane, večinoma so opisne, in ker podjetja pri tem uporabljajo še različne predstavitvene metode, bo področja poslovnega poročanja treba poenotiti in predpisati.

Posamezne članice Evropske unije pa morajo pred letom 2005 tudi razčistiti, katere računovodske standarde bodo uporabljala podjetja, ki niso uvrščena na trg vrednostnih papirjev. Podjetja v Evropski uniji se morajo tako čim prej začeti pripravljati na poenotenje in načrtovanje sprememb z uvedbo MSRP, ker bo to dolgotrajen in zapleten proces, ki ne bo potekal samo v računovodstvu, ampak bo vplival na celo podjetje.

5 RAČUNOVODSKO NADZIRANJE IN RAČUNOVODSKO ANALIZIRANJE

5.1 Računovodsko nadziranje

Računovodsko nadziranje obravnava SRS 28. Ta standard se uporablja pri nadziranju znotraj računovodenja.

Računovodsko nadziranje

Računovodsko nadziranje (SRS 28.1–28.5) je računovodsko presojanje pravilnosti pojavov in računovodskih podatkov o njih. Obsega nadziranje pridobivanja podatkov, njihovega obdelovanja in preučevanja pa tudi sestavljanja računovodskih poročil o načrtovanih in uresničenih poslovnih procesih in stanjih. Računovodsko nadziranje je del celotnega nadziranja delovanja podjetja. Kadar obravnava ustaljene računovodske podatke, pomembne za prikazovanje celotnega podjetja ali njegovih razmerij z drugimi, je sestavina finančnega računovodstva. Pomembno je, kadar so njegov predmet računovodski podatki oziroma računovodske informacije za notranje potrebe in tudi takrat, ko so njegov predmet računovodske informacije za zunanje potrebe. Računovodsko nadziranje se izvaja kot računovodsko kontroliranje podatkov ob njihovem vnosu in med obdelovanjem ter kot notranje in zunanje revidiranje računovodenja. Z notranjim in zunanjim revidiranjem računovodenja se ukvarjata službi, ki sta organizacijsko ločeni od računovodske službe.

Naloge morajo biti tako v izvajalnem sestavu kot tudi v odločevalnem in informacijskem sestavu čim bolj razčlenjene, tako da se osebe, zaporedno vključene v delovanje, medsebojno nadzirajo že znotraj njih. Glede na vsebino je treba razlikovati nalog za izvajanje poslovnega dogodka od knjigovodske listine, ki dokazuje izvedbo poslovnega dogodka. Vsebinsko razlikovanje nalogov od knjigovodskih listin omogoča zanesljivejše računovodske podatke in informacije. Zanesljivost je treba preverjati tudi pri računovodskem nadziranju.

Zanesljivost računovodskih podatkov, ki vstopajo v računovodenje, in računovodskih informacij, ki iz njega izstopajo, je odvisna od lastnosti tistih, ki sodelujejo pri njihovem nastajanju. Zahteva po neoporečnosti velja še posebej za tiste, ki izvajajo računovodsko nadziranje (SRS 28.8–28.16).

Računovodsko nadziranje je ugotavljanje pravilnosti in začetna stopnja odpravljanja nepravilnosti na obravnavanem področju. Pravilnost je mogoče presoditi le po natančno opredeljenih sodilih. Temeljno sodilo pri računovodskem nadziranju so predpisi in slovenski računovodski standardi, ki vsebinsko opredeljujejo ustrezne gospodarske kategorije. Sledijo jim lahko podrobnejše določbe v podjetju.

Temeljne metode za računovodsko nadziranje določajo standardi notranjega revidiranja in mednarodni standardi revidiranja; slednje je treba upoštevati zlasti pri zunanjem revidiranju računovodskih izkazov (SRS 28.17–28.20).

Razlikujemo več vrst nadzora: kontrolo, revizijo in inšpekcijo.

Računovodsko kontroliranje

Računovodsko kontroliranje je nadziranje, ki poteka vzporedno s poslovnim procesom. Ima značaj preprečevanja. Kontrolo opravljajo strokovno usposobljene osebe, zaposlene v kontrolirani družbi (Zadravec 2003, 21).

Računovodsko kontroliranje (SRS 28.21–28.25) je sprotno presojanje pravilnosti računovodskih podatkov in odpravljanje pri tem ugotovljenih nepravilnosti. Računovodsko kontroliranje podatkov omogoča: zagotavljanje njihove zanesljivosti; spremljanje skladnosti knjigovodskih listin z ustreznimi nalogi in poslovodskimi odločitvami; spremljanje uresničevanja odgovornosti v zvezi s sredstvi in njihovim varovanjem pred krajo, neučinkovito uporabo in izdajo poslovnih skrivnosti; ugotavljanje usklajenosti predstavljanja računovodskih podatkov in informacij s predpisi in/ali akti podjetja.

Zanesljivost predračunskih podatkov se preverja s presojanjem odmikov uresničenih velikosti od načrtovanih. Pri tem se pokažejo ne samo pomanjkljivosti izvajanja, temveč tudi pomanjkljivosti načrtovanja, to pa omogoča njuno izboljšanje.

Inšpiciranje je tudi nadziranje, ki se izvaja naknadno. S tovrstnim nadzorom napake ni mogoče preprečiti, lahko pa jo naknadno popravimo. Inšpiciranje opravlja strokovno usposobljena oseba, ki ni zaposlena v družbi, pri kateri opravlja nadzor, na osnovi posebnega naloga, ki ga izda zakonodajni ali davčni organ.

Revidiranje je prav tako naknadno nadziranje z namenom, da revizor s posebnimi postopki in metodami dela čim bolje presodi pravilnost izkazanih bilančnih izkazov. Tudi za revizorja je pogoj ustrezno strokovno znanje (Zadravec 2003, 21).

Notranje revidiranje računovodenja

Notranje revidiranje postaja vse pomembnejša dejavnost v organizaciji. Hitre spremembe okolja, v katerem organizacija deluje, so zahtevale tudi spremembo vloge notranjega revizorja. Notranje revidiranje je neodvisna, nepristranska dejavnost pridobivanja zagotovil ter svetovanja. Prispeva k povečanju koristi in boljšemu delovanju organizacije. Revizijski načrti se morajo nenehno prilagajati spreminjajočim se okoliščinam, torej tudi novim tveganjem (Nemec 2002, 8).

Notranje revidiranje računovodenja (SRS 28.26–28.33) je kasnejše presojanje pravilnosti ureditve računovodskega kontroliranja podatkov in zanesljivosti njegovega delovanja. Z njim se ukvarja notranja revizijska služba v podjetju. Podjetje se lahko tudi

odloči, da za notranje revidiranje računovodenja pooblasti zunanjega strokovno usposobljenega izvajalca. Notranja revizijska služba se ukvarja z notranjim revidiranjem računovodenja pa tudi z revidiranjem poslovanja kot celote. Preučuje delovanje na izvajalnih in odločevalnih področjih nalog in ne samo na informacijskih. Notranji revizorji so strokovno usposobljeni ter pri svojem delu neodvisni in nepristranski. Skrbijo za zanesljivost in neoporečnost računovodskih informacij, skladnost z usmeritvami, načrti, postopki ter zakoni in drugimi predpisi. Njihovo delo je načrtovanje notranjih revizij, preiskovanje in ovrednotenje informacij, sporočanje izidov in spremljanje odpravljanja ugotovljenih pomanjkljivosti.

Pri notranjem revidiranju računovodenja se preizkusi pravilnost računovodskega obravnavanja poslovnih dogodkov; pravilnost računovodskega kontroliranja; preizkušajo se pravilnost predstavljanja računovodskih podatkov in informacij v računovodskih poročilih, zlasti v računovodskih izkazih, tako za zunanje kot tudi za notranje potrebe; preizkušajo se metodike računovodskega predračunavanja, računovodskega preučevanja in računovodskega informiranja.

Ko je revidiranje računovodenja končano, se sestavi poročilo, ki pojasnjuje področje revidiranja, uporabljene metode in ugotovljene pomanjkljivosti, vsebuje predloge za njihovo odpravljanje ter našteva odgovorne osebe. Poseben del poročila so mnenja, ocene in predlogi. Ti obsegajo učinkovitost računovodenja, ustreznost računovodskih usmeritev ter iz tega izpeljane ocene zanesljivosti in neoporečnosti računovodskih podatkov in računovodskih izkazov. Mnenja, ocene in predlogi notranjih revizorjev za poslovodstvo in računovodjo niso zavezujoči.

Zunanje revidiranje računovodenja

Zunanje revidiranje računovodenja (SRS 28.34–28.42) je kasnejše presojanje poštenosti in resničnosti računovodskih podatkov. Z njim se ukvarjajo pooblašteni revizorji, ki delujejo zunaj računovodske službe in obravnavanega podjetja.

Zunanje revidiranje letnih računovodskih izkazov, na katere se pri svojih odločitvah opirajo lastniki podjetja in njihovi zunanji uporabniki, prispeva predvsem k zanesljivosti teh izkazov. Zunanji revizorji delujejo v javnem interesu, zato morajo biti odgovorni, neoporečni, nepristranski, neodvisni in poklicno skrbni.

Zakon o revidiranju določa, da revidiranje računovodskih izkazov pomeni preizkušanje in ocenjevanje računovodskih izkazov ter podatkov in metod, uporabljenih pri njihovem sestavljanju, in na podlagi tega dajanje neodvisnega strokovnega mnenja o tem, ali računovodski izkazi v vseh pomembnejših pogledih podajajo resničen in pošten prikaz finančnega stanja podjetja.

Zunanje revidiranje letnih računovodskih izkazov in tudi druge vrste zunanjega revidiranja praviloma izboljšujejo računovodsko kontroliranje podatkov, s tem pa tudi sproti zagotavljajo zanesljivost računovodskih podatkov in informacij v prihodnosti.

5.2 Računovodsko analiziranje

Za razliko od računovodskega nadziranja, pri katerem presojava pravilnost poslovnih procesov in stanj, pri računovodskem analiziranju presojava njihovo ugodnost in možnosti za izboljšave ugotovljenega. Namen računovodskega analiziranja je spoznati razloge, ki so privedli do obstoječega stanja, in obenem zbrati potrebne informacije za doseg njegovega izboljšanja (Milost 1996, 166).

Računovodsko analiziranje je del celotnega analiziranja delovanja podjetja. Razlikuje se od finančnega analiziranja, ki zajema zgolj analiziranje poslovanja iz zornega kota finančnih nalog v podjetju, to je finančnih tokov, povezanih z vlaganjem (financiranjem) in naložbenjem (investiranjem). Računovodsko analiziranje je sestavina finančnega računovodstva, kadar obravnava računovodske podatke, pomembne za prikazovanje celotnega podjetja, in sestavina stroškovnega računovodstva, kadar obravnava računovodske podatke o podrobnostih z notranjega področja delovanja.

Za računovodsko analizo so glavni viri podatkov evidence iz knjigovodstva. Med najpomembnejšimi so bilanca stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz finančnega izida in izkaz gibanja kapitala. Vsi predstavljajo temeljne računovodske izkaze. Računovodski izkazi so nedvomno veliko bolj uporabni, če jih ustrezno analiziramo. Vsi temeljni izkazi, čeprav vsak predstavi poslovanje družbe po svoje, se vendar med seboj dopolnjujejo, kar pomeni, da jih moramo pri analiziranju zaradi celovitejše in popolnejše predstavitve družbe preučevati skupaj. Na primer spremembe sredstev in obveznosti, prikazane v izkazu stanja, se skozi prihodke in odhodke odražajo v izkazu poslovnega izida ter ne nazadnje tudi v izkazu finančnega izida kot pritoki in odtoki v podjetju (Zadravec 2003, 23–24).

Z analiziranjem ustvarjamo dodatne informacije, ki služijo kot podlaga za odločanje. Uspešnost podjetja v preučevanem obdobju lahko primerjamo s preteklimi obdobji, sorodnimi podjetji ali s povprečjem v panogi. Za te primerjave so najpomembnejša sodila kazalniki.

Splošno načelo je, da so kazalniki relativna števila, ki se nanašajo na gospodarske kategorije, o katerih obstajajo računovodski podatki. Lahko so koeficienti, stopnje udeležbe ali indeksi. Bolj kot sam izračun kazalnikov je zapletena njihova vsebinska razlaga. Dobimo jih s primerjanjem dveh ekonomskih kategorij. Izbrati moramo primerne ekonomske kategorije za določen namen analize ter opredelitve vsebine kazalnikov in s tem opredelitve podlage za ukrepanje.

Pri zunanjem računovodskem poročanju morajo priloge k letnim računovodskim izkazom vsebovati najmanj naslednje kazalnike: stopnjo lastniškosti financiranja, stopnjo dolgoročnosti financiranja, stopnjo osnovnosti investiranja, stopnjo

dolgoročnosti investiranja, koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev, koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti, koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti, koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti, koeficient gospodarnosti poslovanja in koeficient čiste dobičkonosnosti kapitala. Večina koeficientov ima naravo finančnih kazalnikov. Pojavljajo pa se tudi številni drugi kazalniki, ki nimajo izhodišča v računovodskih podatkih ali pa so prirejeni drugače.

Glede na izhodišče v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida ter glede na potrebe po finančnem in gospodarskem načinu presojanja se računovodski kazalniki skupinijo kot kazalniki stanja financiranja (vlaganja), kazalniki stanja investiranja (naložbenja), kazalniki vodoravnega finančnega ustroja, kazalniki obračanja, kazalniki gospodarnosti, kazalniki donosnosti in kazalniki dohodkovnosti (SRS 29.28).

6 PREDSTAVITEV OBRAVNAVANE DRUŽBE LJUBLJANSKE MLEKARNE, D.D.

6.1 Organiziranost in zgodovinski razvoj Ljubljanskih mlekarn, d. d.

Ljubljanske mlekarnice so bile ustanovljene leta 1956. Njihova osnovna dejavnost je predelava in konzerviranje mleka. Leta 1957 so začele izdelovati jogurt, skuto, smetano in sir, leta 1958 pa še sladoled. Leta 1965 je bil odprt nov obrat za proizvodnjo trajnega mleka in modernizirana sladoledarna. Z združevanjem največjih dobaviteljev mleka so leta 1974. leta postale največja kmetijsko-živilska organizacija v Sloveniji. Na podlagi Zakona o podjetjih so se leta 1990 preoblikovale v družbo z omejeno odgovornostjo. Leta 1997 so izvedli obširno rekonstrukcijo obrata za proizvodnjo trajnih mlečnih izdelkov in ledenega čaja. Bile so prva slovenska mlekarna, ki je dobila certifikat ISO 9001. V delniško družbo so se preoblikovale v letu 1998, leta 2000 je bila izvedena pripojitev Gorenjske mlekarnice in leta 2001 pripojitev Mariborske mlekarnice. V letu 2003 so pridobile okoljski certifikat ISO 14001, izvedle nakup deleža mlekarnice v Tuzli in postavile novo arhitekturo blagovnih znamk (zelena linija).

6.2 Organi družbe

Delniško družbo vodi enočlanska uprava, ki jo imenuje in razrešuje šestčlanski nadzorni svet. Vodilni management so v letu 2003 poleg predsednika uprave sestavljali izvršni direktor za finance in računovodstvo, izvršna direktorica za strateško poslovanje in procese, izvršni direktor za trženje, izvršni direktor za investicije in izvršni direktor za proizvodnjo in odkup.

Lastniška struktura Ljubljanskih mlekarn, d. d., je bila na dan 31. 12. 2003 naslednja:

- druge pravne osebe	2,2 %
- kmetijske zadruge	8,0 %
- Gospodarsko razstavišče	10,4 %
- državni skladi	12,8 %
- fizične osebe	19,7 %
- Mlekodel	23,4 %
- PIDi, Idi	23,5 %

6.3 Dejavnost in blagovne znamke

Dejavnost

Prodajni program lastnih izdelkov sestavljajo štiri osnovne skupine: sveži izdelki, trajni izdelki, siri in sladoledi.

Nemlečni program sestavljajo ledeni čaji in voda. K celovitejšemu prodajnemu programu prispevajo tudi komplementarni dokupljeni izdelki.

Blagovne znamke

Najpomembnejše blagovne znamke so korporacijska blagovna znamka Ljubljanske mlekarne in izdelčne blagovne znamke, kot so Alpsko mleko, Jošt, Gaudar, Posavec, Lučka in druge.

7 LETNO POROČILO DRUŽBE LJUBLJANSKE MLEKARNE, D.D.

7.1 Ključni podatki o poslovanju družbe

V tabeli 7.1 so predstavljeni ključni podatki o poslovanju družbe.

Tabela 7.1 Ključni podatki o poslovanju družbe

	2001	2002	2003
Prihodki iz poslovanja (v 000 SIT)	39.340.478	40.002.729	41.819.524
Dobiček iz poslovanja (v 000 SIT)	-1.899.787	313.198	322.060
Čisti dobiček (v 000 SIT)	-1.915.379	806.649	832.849
Čisti dobiček na zaposlenca (v 000 SIT)	-1704	759	843
Čisti dobiček na delnico (v SIT)	-437	184	190
Bruto dodana vrednost (v 000 SIT)	2.025.448	6.718.196	6.563.115
Bruto dod. vrednost na zaposlenca (v 000 SIT)	1.802	6.326	6.643
Dobičkonosnost prihodkov (v %)	-4,71	1,97	1,96
Donosnost sredstev (v %)	-8,32	3,58	3,51
Donosnost kapitala (v %)	11,16	5,15	5,12
Gospodarnost poslovanja	0,95	1,01	1,01
Obračanje sredstev	2,69	2,58	2,84
Bilančna vsota na dan 31. 12. (v 000 SIT)	21.609.477	22.734.959	24.713.287
Kapital na dan 31. 12. (v 000 SIT)	15.774.288	16.383.750	16.993.614
Število navadnih delnic na dan 31. 12.	4.381.933	4.381.933	4.381.933
Število zaposlenih na dan 31. 12.	1.124	1.062	988
Odkup mleka (v 000 litrih)	270.697	276.417	282.881
Odkup na zaposlenca (v 000 litrih)	241	260	286

Vir: Letno poročilo Ljubljanskih mlekar, d. d.

7.2 Uvodni del

Poročilo predsednika uprave in generalnega direktorja

Za lažje razumevanje poslovanja družbe Ljubljanske mlekarne, d. d., je prav gotovo pomembno pismo predsednika uprave:

Z letom 2003 se je v Ljubljanskih mlekarnah zaključilo obdobje priprav na začetek poslovanja v popolnoma novih razmerah, ob vključitvi Slovenije v družbo evropskih držav.

Zaključili smo udejanjanje strategije za tako imenovano predpristopno obdobje 2002–2004. Omenjeno obdobje enačimo z obdobjem konsolidacije, optimizacije stroškov in prilagajanja poslovanja Ljubljanskih mlekar evropski praksi. Rezultati se kažejo v zmanjševanju števila proizvodnih lokacij, v koncentraciji istovrstne

proizvodnje, čiščenju proizvodnih programov, izboljšanju prepoznavnosti in poenotenju organizacijske kulture. Cilj delovanja Ljubljanskih mlekarn v obdobju do leta 2004 je bil ustvariti konkurenčno prednost za nastopanje na odprtem trgu in postati mlekarna, ki se bo lahko primerjala z evropskimi mlekarnami.

Temu cilju so bile podrejene tudi aktivnosti, načrtovane in izvedene v letu 2003; nadaljevali smo začete investicije, ki so eden ključnih pogojev za koncentracijo in racionalizacijo proizvodnje, s projektnim načinom smo pospešili pripravo in izvajanje sprememb, prodajne aktivnosti smo vodili tako, da smo skušali ohraniti tržne deleže na domačem trgu in se hkrati pripravili za prodajo naših izdelkov na trgih Evropske unije. Skrbeli smo za visoko kakovost, dopolnili lasten sistem nadzora surovega mleka glede vsebnosti škodljivih in prepovedanih snovi in postavili sistem ravnanja z okoljem, ki je bil verificiran z okoljskim certifikatom.

Uspešnost naših aktivnosti kažejo doseženi rezultati poslovanja v letu 2003, saj smo večino zastavljenih ciljev dosegli in celo presegli. Uspešno in hitro smo ukrepali v primerih pojavljanja nenačrtovanih vplivov iz poslovnega okolja, ki so bili žal v večini primerov negativni.

V letu 2003 smo postali večinski lastnik mlekarne PPM v Tuzli, ki je pričela poslovati 1. 1. 2004. Pripravili smo vse potrebno za pričetek delovanja predstavništva trgovske družbe Ljubljanske mlekarne Zagreb.

Pred nami je novo strateško obdobje 2004–2007; gre za tako imenovano pristopno obdobje Slovenije k Evropski uniji. Strategijo v pristopnem obdobju smo imenovali strategija rasti. Načrtujemo generično rast podjetja z lastnim razvojem izdelkov kot tudi prevzeme podjetij tako na domačem kot na tujih trgih.

Vključitev v Evropsko unijo bo za slovensko mlekarstvo velika prelomnica. Naša nova konkurenca bodo mlekarne, ki že sedaj tržijo globalno, veliko investirajo v raziskave in razvoj, stalno izboljšujejo svojo ponudbo, uvajajo na trg vedno nove in nove izdelke in ustvarjajo visoko dodano vrednost. Soočili se bomo s konkurenčnim pritiskom velikega in razvitega evropskega trga. Integracija slovenskega trga s skupnim evropskim trgom prinaša poleg večje konkurence tudi nove prednosti. Z njo pridobimo formalno prosto pot za vstop na velik evropski trg. To gotovo pomeni novo priložnost za prodajo naših izdelkov in nadaljnji razvoj.

Ocenjujemo, da bo popolna liberalizacija slovenskega trga in mlečnih izdelkov in posledično soočenje z novo konkurenco v prihodnjih dveh letih negativno vplivala na rezultat poslovanja Ljubljanskih mlekarn. Ključnega pomena bo naše hitro odzivanje na novo nastale razmere na slovenskem trgu, uspešno izvajanje spremenjene politike nastopanja na trgih balkanskega sporazuma in hitrost pridobivanja novih kupcev na novih trgih. Načrtujemo, da se bomo v letu 2006 že uspeli prilagoditi novemu okolju in poslovati s pozitivnim rezultatom.

Prepričani smo in verjamemo, da lahko s svojim znanjem, pripravljenostjo na delo in nove izzive, pripadnostjo in inovativnostjo uresničimo visoko zastavljene cilje. Zavedamo pa se, da bodo rezultati našega dela večinoma odvisni od usklajenosti med zniževanjem podpor za izvoz blaga in zniževanjem odkupne cene mleka.

Tudi v spremenjenem poslovnem okolju si bomo prizadevali zaposlenim zagotoviti osebnostni razvoj in varnost, kmetijskim proizvajalcem mleka partnerski odnos, lastnikom ohranitev vrednosti delnic in pričakovan donos, trgovini in potrošnikom pa oskrbo s kakovostnimi, varnimi in zdravimi izdelki.

Poročilo nadzornega sveta skupščini

Nadzorni svet delniške družbe Ljubljanske mlekarne se je v letu 2003 sestel na štirih sejah, na katerih je redno spremljal rezultate poslovanja družbe. Obravnavali in primerjali so skladnost doseženih rezultatov poslovanja z dolgoročnimi cilji družbe, ki so postavljeni v strategiji družbe Ljubljanske mlekarne.

Na podlagi sprotne spremljanja rezultatov poslovanja, obravnave predloženega letnega poročila mlekarne in pozitivnega mnenja revizijske družbe Ernst & Young je nadzorni svet potrdil letno poročilo delniške družbe Ljubljanske mlekarne za leto 2003.

Skupščina delničarjev

Na sedmi seji skupščine delničarjev Ljubljanskih mlekarn, d. d., so se delničarji seznanili z letnim poročilom za leto 2002, sprejeli predlog uporabe bilančnega dobička za leto 2002 in imenovali pooblaščen revizijsko družbo za leto 2003.

Bilančni dobiček po stanju na dan 31. decembra 2003 znaša 3.355.733.000 tolarjev in zajema preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let ter čisti dobiček poslovnega leta. Delitev dobička bo na predlog nadzornega sveta sprejela skupščina družbe.

V družbi Ljubljanske mlekarne zagotavljajo svojim delničarjem enakomerno izplačevanje dividend, ki realno ohranjajo svojo vrednost.

7.3 Poslovno poročilo

7.3.1 Poslanstvo, vizija, strategija

Poslanstvo družbe Ljubljanske mlekarne je z inovativnimi in naravnimi izdelki iz mleka ter z učinkovitimi in visokokakovostnimi storitvami ustvarjati in zadovoljevati potrebe potrošnikov in kupcev.

Ljubljanske mlekarne so k potrošniku naravnani tim ustvarjalnih, motiviranih in produktivnih sodelavcev. Zaposlencem zagotavljajo ustvarjalno okolje, do lastnikov pa imajo odgovoren odnos.

Postavljena strategija 2004–2007 temelji na ocenah poslovnega okolja podjetja. Ključna strateška usmeritev ostaja rast podjetja, ki jo bodo dosegli z rastjo prihodkov, ustvarjenih na obstoječih trgih, z vstopanjem na sosednje trge EU in načrtovanim izvajanjem naložbene politike, z rastjo dodane vrednosti na zaposlenca in z nadgrajevanjem konkurenčnosti družbe.

7.3.2 Analiza poslovanja

Vpliv okolja na poslovanje v letu 2003

Vplivi iz okolja, ki so najbolj učinkovali na poslovanje Ljubljanskih mlekar v letu 2003, so bili: povečana prisotnost izdelkov tujih mlekar na slovenskem trgu; nadaljnja koncentracija trgovine in s tem dodaten pritisk na zniževanje cen končnih izdelkov; osamljeni primeri pojavljanja kloramfenikola v surovem mleku, ki so imeli predvsem na tujih trgih velik medijski odmev, ki je negativno vplival na oživljanje prodaje na teh trgih; neenakomerne in večje odkupljene količine mleka od predvidenih.

Načrtovano uspešnost so dosegli kljub negativnim učinkom zunanjega okolja, ki so bili sicer večji, kot so predvidevali v načrtu za leto 2003.

Doseganje načrtovanega dobička, prihodkov in stroškov v letu 2003

Ljubljanske mlekarne so v letu 2003 ustvarile čisti dobiček v višini 833 milijonov tolarjev, kar je za 4 odstotke več od načrtovanega.

Prihodki iz poslovanja v letu 2003 so znašali 41,8 milijarde tolarjev in so za 1,8 odstotka nižji od načrtovanih. Izpad načrtovanih prihodkov je posledica nižje količinske in vrednostne prodaje na domačem trgu od načrtovane (nižje realizirane neto prodajne cene od načrtovanih in vrednostno slabše strukture prodaje od načrtovane).

V izvozu so izpolnili načrtovane cilje kljub temu, da so osamljeni primeri kloramfenikola v surovem mleku negativno vplivali na oživljanje prodaje njihovih izdelkov na trgih držav nekdanje Jugoslavije. Brez te oteževalne okoliščine bi bili rezultati zanesljivo še boljši.

Stroški surovin in embalaže so se gibali skladno s prodajo in so bili za 1,18 milijarde tolarjev nižji od načrtovanih. Znižali so se zlasti prevozni stroški in stroški analiz, kar je bila posledica uvedbe dvodnevne odkupa. Uspešnejša racionalizacija poslovanja od načrtovane je vplivala tudi na znižanje stroškov storitev od načrtovanih za 128 milijonov tolarjev.

Močna investicijska dejavnost (naložbe v opremo in zgradbe) in nakup večinskega deleža mlekarne v Tuzli sta vplivala na občutno povečanje stalnih sredstev, medtem ko so se gibljiva sredstva znižala zaradi znižanja zalog in znižanja kratkoročnih finančnih naložb.

Donosnost kapitala je v letu 2003 nekoliko višja od načrtovane in znaša 5,12 odstotka (načrt 5,04 odstotka). Prav tako višja od načrtovane je donosnost sredstev, ki znaša 3,51 odstotka (načrt 3,25 odstotka).

Tabela 7.2 prikazuje podatke o velikosti in uspešnosti družbe v primerjavi z dejavnostjo.

Tabela 7.2 Podatki o velikosti in uspešnosti

<i>Podatki o velikosti (v 000 SIT)</i>	gospodarska družba	dejavnost - 15.510
Sredstva	24.713.287	41.245.635
Opredmetena osnovna sredstva	10.461.055	16.325.623
Dolgoročna sredstva (stalna sredstva + dolgoročne poslovne terjatve)	11.376.576	19.864.898
Kapital	16.993.614	24.821.075
Obratni kapital (kapital + rezervacije + dolgoročne finančne in poslovne obveznosti – dolgoročna sredstva)	6.532.159	7.315.148
Nekrita izguba	0	144.039
Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti	6.576.741	13.797.164
Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	5.462.819	9.178.349
Prihodki	42.136.804	70.976.194
Čisti prihodki od prodaje	37.904.056	63.897.427
Čisti prihodki od prodaje na tujem trgu	6.227.406	9.995.191
Število zaposlencev	988	1.614
<i>Podatki o uspešnosti</i>		
Dodana vrednost ali izguba na substanci ²	6.178.050	9.889.833
Dobiček ali izguba iz poslovanja	322.059	683.712
Čisti dobiček	832.949	1.177.303
Čista izguba	0	154.701
Bilančni dobiček ali bilančna izguba	355.733	3.699.843

Vir: AJ PES

Premoženjsko in finančno stanje v podjetju

Bilančna vsota se je v letu 2003 v primerjavi z letom poprej povečala iz 22,7 milijarde tolarjev na 24,7 milijarde tolarjev oziroma za 8,7 odstotne točke. Glavne skupine sredstev, s katerimi razpolagajo na dan 31. 12. 2003, so zemljišča, zgradbe, oprema, zaloge, terjatve in kratkoročne finančne naložbe. Delež stalnih sredstev v vseh sredstvih družbe je 45,9-odstoten, od tega je delež neopredmetenih dolgoročnih sredstev 1,87-odstoten, delež opredmetenih dolgoročnih sredstev 42,33-odstoten in delež

² Dodana vrednost je pozitivna razlika med kosmatim donosom od poslovanja ter stroški blaga, materiala, storitev in drugimi poslovnimi odhodki. Negativna razlika je izguba na substanci.

dolgoročnih finančnih naložb 1,73-odstoten. Gibljiva sredstva predstavljajo 53,89 odstotka vseh sredstev družbe, od tega je delež zalog 10,44-odstoten, delež poslovnih terjatev 31,7-odstoten in delež kratkoročnih finančnih naložb 11,54-odstoten. Dobroimetja pri bankah, čeki in gotovina konec leta predstavljajo 0,21-odstoten delež v vseh sredstvih.

Kapital družbe na dan 31. 12. 2003 znaša 16,9 milijarde in je v primerjavi s predhodnim letom za 3,7 odstotka večji. Delež kapitala v obveznostih do virov sredstev je 68,76-odstoten, delež dolgov pa 26,73-odstoten, kar zagotavlja kapitalsko ustreznost in varnost poslovanja. Dolgoročne obveznosti imajo 0,11-odstoten delež v virih, kratkoročne obveznosti pa 26,61-odstoten delež v obveznostih do virov sredstev.

V skladu s sklepom skupščine je družba v letu 2003 izplačala dividende v znesku 48,00 SIT bruto na delnico.

V tabeli 7.3 so prikazani kazalniki investiranja in financiranja družbe v primerjavi z dejavnostjo.

Tabela 7.3 Kazalniki investiranja in financiranja

<i>Kazalniki investiranja</i>	gospodarska družba	dejavnost – 15.510
Delež stalnih sredstev v sredstvih, v %	45,9	47,8
Delež gibljivih sredstev v sredstvih, v %	53,9	52,0
Delež zalog v gibljivih sredstvih, v %	19,4	20,7
Delež finančnih naložb v sredstvih, v %	13,3	13,5
<i>Kazalniki financiranja</i>		
Delež kapitala v virih sredstev, v %	68,8	60,2
Delež obveznosti v virih sredstev, v %	27,6	37,2
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, v %	27,5	34,1
Kapitalska pokritost stalnih sredstev in zalog (kapital/stalna sredstva + zaloge)	1,2	1,0

Vir: AJPES

Delež kapitala v financiranju je kazalnik, ki nam pove, kakšna je finančna stabilnost podjetja. Višja vrednost pomeni večjo varnost naložb upnikov in stabilnost donosov lastnikov, vendar lahko, če je previsoka, pomeni tudi neracionalno financiranje sredstev z dražjimi viri financiranja. Teoretično optimalna finančna varnost podjetja je dosežena pri 50-odstotnem pokritju virov sredstev s kapitalom.

Finančni položaj podjetja z vidika plačilne sposobnosti je dober. Podjetje nima problemov s plačilno sposobnostjo in ustvarja pozitiven denarni tok.

Rezultat poslovanja

Čisti prihodki od prodaje proizvodov, storitev in blaga so se v primerjavi s preteklim letom povečali za 0,3 odstotka. Delež čistega prihodka, ustvarjenega na

domačem trgu, predstavlja 83,5 odstotka vseh čistih prihodkov od prodaje, na tujem trgu pa 16,5 odstotka.

Odhodki iz poslovanja so v letu 2003 dosegli 41,09 milijarde tolarjev in so za 1,02 odstotne točke višji kot leto poprej.

Stroški blaga, materiala in storitev so spremenljivi del poslovnih odhodkov in so v letu 2003 dosegli 34,9 milijarde tolarjev, kar je za 3,4 odstotka več kot v preteklem letu. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala so višji za 3 odstotke, stroški storitev pa za 6 odstotkov v primerjavi z letom poprej.

Stroški dela (stroški plač, socialnih zavarovanj in drugi) so v letu 2003 dosegli 4,3 milijarde tolarjev in so za 1,3 odstotka višji v primerjavi z letom 2002.

Amortizacija in prevrednotovalni poslovni odhodki osnovnih in obratnih sredstev v letu 2003 znašajo 1,5 milijarde tolarjev in so v primerjavi z letom 2002 nižji za 17,6 odstotka. Največji delež amortizacije se nanaša na amortizacijo opreme (73,2 odstotka) in amortizacijo zgradb (18,9 odstotka), drugo (7,9 odstotka), prevrednotovalni poslovni odhodki pri opredmetenih in neopredmetenih osnovnih sredstvih pa so nastali predvsem pri prodaji opreme.

Zmanjšanje drugih poslovnih odhodkov za 11,6 odstotka v primerjavi s preteklim letom se nanaša predvsem na nižje takse za obremenjevanje vode.

V letu 2003 je podjetje zabeležilo 684 milijonov finančnih prihodkov in 163 milijonov finančnih odhodkov. Glede na dosežene rezultate je bil ustvarjen čisti poslovni izid v višini 833 milijonov. Ob upoštevanju davčnih predpisov so za leto 2003 uveljavljali davčno olajšavo iz naslova investiranega zneska v opredmetena osnovna sredstva (razen v osebna motorna vozila) in neopredmetena dolgoročna sredstva v Republiki Sloveniji v višini davčne osnove (39. člen ZDDPO).

7.3.3 Značilnosti poslovanja v letu 2003 po področjih

Za uresničitev postavljenih ciljev v letih 2002–2004 je bilo ključno dobro sodelovanje vseh področij poslovanja v družbi.

Zaposlenci

Konec leta 2003 je bilo v družbi 988 zaposlencev, kar je za 74 zaposlencev manj v primerjavi s predhodnim letom. Pri zaposlovanju novih kadrov je vodilo visoko strokovno znanje; novi delavci so bili vključeni predvsem na področje informatike, razvoja in zunanje trgovine. Izobrazbena struktura zaposlencev se izboljšuje, odsotnost z dela znižuje; v primerjavi z letom 2002 je nižja za 9 odstotkov. Znižuje se tudi povprečna starost zaposlencev in znaša 42,5 leta.

V družbi Ljubljanske mlekarne je med poudarjenimi krepitevami konkurenčne prednosti posebej izpostavljeno znanje zaposlenih in njihova pripadnost družbi. Zavedajo se, da le motivirani in kompetentni kadri omogočajo dolgoročno uspešno poslovanje, zato namenjajo veliko pozornosti izobraževanju, skrbi za zdravje zaposlenih in ustreznemu informiranju.

V razne oblike izobraževanja je bilo v letu 2003 vključenih 70 odstotkov vseh zaposlenih. Z intenzivnim izobraževanjem zaposlenih v skladu z ocenami tveganja delovnih mest in spremenjenim pristopom glede odgovornosti so v preteklem letu znižali nesreče pri delu za 28 odstotkov, materialna odgovornost pa se je zmanjšala za 52 odstotkov. Zaposlenim nudijo razne bonitete, letovanje v počitniških kapacitetah, ki so last Ljubljanskih mlekarn, vsem zaposlenim za nedoločen čas plačujejo dodatno zdravstveno zavarovanje.

Veliko skrb posvečajo informiranju zaposlenih, zato trimesečno izdajajo svoj časopis in mesečno informator o aktualnih dogodkih. Zaposlene informirajo tudi preko oglasnih desk in sveta delavcev. Ker se zavedajo, da je pravočasno in zadostno komuniciranje ključ do uspešnega poslovanja, so zastavili projekt ugotavljanja odnosov med zaposlenimi in pretoka informacij.

Trženje

Ključne aktivnosti na področju trženja v letu 2003 so bile:

- vpeljava izdelkov zelene linije pod korporacijsko blagovno znamko Ljubljanske mlekarne in izločitev nedonosnih izdelkov iz prodajnega programa,
- nastopanje na trgih držav nekdanje Jugoslavije, nakup večinskega deleža mlekarne v Tuzli, priprava dokumentacije za registracijo predstavništva na Hrvaškem,
- pridobivanje novih kupcev na trgu EU, realizirani izvozi Alpskega mleka in sira Jošt na Madžarsko, aktivno iskanje poslovnih partnerjev v severovzhodni Italiji.

Ljubljanske mlekarne so v letu 2003 prodajale izdelke na domačem trgu in na izvoznih trgih (Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Makedonija, Italija in Avstrija). Največji del svojih prihodkov so tudi v letu 2003 ustvarili na domačem trgu, a so v skladu s postavljeno strategijo povečali delež izvoza v prihodkih. Omejitve domačega trga (huda konkurenca, močna trgovina) in njihova proaktivnost na tujih trgih bodo v naslednjih letih še povečale delež izvoza v prihodkih. Nadomestila za pripravo blaga za izvoz so se v letošnjem letu povečala zaradi povečanega izvoza nasploh in strukture prodaje ter višjih nadomestil na enoto izvoženega blaga.

Tabeli 7.4 in 7.5 predstavljata prodajo po trgih in prodajo po programih v obdobju 2001–2003.

Tabela 7.4 Vrednostna prodaja po trgih 2001-2003

Trg	v 000 SIT			Indeks	
	2001	2002	2003	03/02	03/01
Slovenija	30.311.235	31.537.292	31.591.012	100	104
Izvoz	8.768.883	8.105.782	9.829.583	121	112
Od tega nadomestila	2.112.459	1.937.723	3.603.605	186	171
Skupaj	39.080.118	39.643.074	41.420.594	105	106

Vir:Letno poročilo družbe Ljubljanske mlekarne, d.d.

Tabela 7.5 Vrednostna prodaja po programih 2001-2003

Program	v 000 SIT			Indeks	
	2001	2002	2003	03/02	03/01
Sveži izdelki	14.771.269	14.372.427	14.260.446	99	97
Trajni izdelki	11.007.399	11.818.253	11.129.287	94	101
Siri	7.244.024	7.484.011	8.378.330	112	116
Sladoledi	2.174.639	2.093.739	2.390.199	114	110
Nemlečni program	370.751	280.600	276.491	99	75
Dokupljeni izdelki	3.428.100	3.300.136	3.518.291	107	103
Ostalo (mleko v prahu, koncentrat)	83.936	293.908	1.474.550	502	1.757
Skupaj	39.080.118	39.643.074	41.420.594	105	106

Vir:Letno poročilo družbe Ljubljanske mlekarne, d.d.

Iz prodaje po programih je razvidna realna rast prihodkov pri sladoledu in siri, dokupljenem programu in drugem programu, medtem ko se je prodaja svežih in trajnih izdelkov realno znižala. S prenovo blagovnih znamk, osredotočenimi vlaganji v njihov razvoj, z oglaševanjem in dodajanjem nove vrednosti obstoječim izdelkom bodo dolgoročno tudi pri teh programih obrnili trende v pozitivno smer. V skladu s sprejeto politiko družbe do proizvodnje pod trgovinsko znamko ima tudi ta segment vedno večji vpliv.

Razvoj in strateški marketing

Dolgoročne razvojne aktivnosti na področju strateškega marketinga so bile usmerjene v oblikovanje programa mleko in sladoled, oblikovanje zasnov za zdravo linijo Kako si? in oblikovanje izhodišča za zasnov nove arhitekture blagovnih znamk sladolednih izdelkov.

V sklopu uvajanja arhitekture so prenovili celoten portfelj generičnih mlečnih izdelkov, ki jih potrošniki prepoznavajo kot zeleno linijo izdelkov iz Ljubljanskih mlekar. V drugi polovici leta je bila glavnina aktivnosti usmerjena v uvedbo prenovljenega programa sladolednih izdelkov in zagon nove opreme za pripravo in polnjenje izbranih vrst sladoleda, uvedbo bele linije izdelkov z izdelčno znamko Kako si? ter uskladitev maščobnih stopenj pasteriziranega mleka in mleka z zahtevami evropske zakonodaje.

Investicije

Najpomembnejša investicijska vlaganja v letu 2003 so bila usmerjena v sirarno v Kočevju, rekonstrukcijo obrata v Mariboru (obe investiciji sta zaključeni), rekonstrukcijo konzumne mlekarne v Ljubljani, skladiščno-distribucijski center ter opremo za vzorčenje in merjenje količin mleka na vozilih za zbiranje mleka.

Rast investicijskih vlaganj, ki bodo zagotovila temelje za dolgoročno uspešno poslovanje podjetja, se bo nadaljevala tudi v letu 2004, kar dokazuje trend rasti investicij v teku.

Distribucija

Glavne aktivnosti na področju distribucije v letu 2003 so bile: privatizacija transporta pri razvozu izdelkov in blaga, vzpostavitev informacijske podpore procesom v logistiki, selitev skladišča zamrznjenega programa in ukinitvev skladišča zamrznjenega programa na Primorskem.

Rezultati uspešno izvedenih aktivnosti so se pokazali pri zniževanju stroškov transporta v neto realizaciji.

Odkup mleka in nabava reprodukcijskega materiala

Ključne aktivnosti na področju odkupa mleka so bile: uvedba dvodnevne odkupa mleka, prevzem mleka z novo opremo za avtomatsko vzorčenje in merjenje količin mleka, izvedena centralizacija nabave ob ohranjanju enake kakovosti in znižanje nabavnih cen reprodukcijskega materiala.

Rezultati izvedenih aktivnosti na področju odkupa mleka so se pokazali v znižanju odvisnih stroškov v odkupni ceni mleka, rezultati aktivnosti na področju nabave rekonstrukcijskih materialov pa v znižanih cenah le-teh, v povprečju za skoraj 3 odstotke v primerjavi z letom 2002.

Proizvodnja

V letu 2003 so nadaljevali z racionalizacijo v proizvodnji (zaprli so dva obrata), začeli s proizvodnjo sirotkinega koncentrata v Kočevju, uvedli posnemanje sirotkine smetane v obratu Kočevje, uvedli zeleno linijo pri svežem programu izdelkov in racionalno upravljali s presežki mleka.

Pozitivni rezultati so se pokazali v naraščanju produktivnosti in zniževanju proizvodnih stroškov.

Celovito obvladovanje kakovosti

Proces zagotavljanja celovitega obvladovanja kakovosti vodijo tako, da z racionalno porabo razpoložljivih virov in neprestanim izboljševanjem procesov

zagotavljajo visoko raven kakovosti in varnosti izdelkov. Njihova prednostna naloga je izboljševati obstoječe tehnologije in uvajati nove tako, da permanentno skrbijo za zmanjševanje porabe naravnih virov in zmanjševanje emisij v okolje.

Kakovost poslovanja obvladujejo s certificiranim sistemom kakovosti ISO 9001:2000, s certificiranim sistemom kakovosti ISO 14001 in s sistemom za zagotavljanje varnih izdelkov.

Aktivnosti na področju kakovosti in varnosti izdelkov so bile usmerjene v pripravo in izvedbo presoje sistema kakovosti ISO 9001:2000, v vključevanje novih proizvodno-skladiščnih procesov v sistem kakovosti, uvedbo lastnega sistema nadzora surovega mleka glede vsebnosti kloramfenikola ter racionalizacijo in zmanjšanje sistema vzorčenj pitne vode in brisov.

Aktivnosti na področju varovanja okolja so bile usmerjene v razvoj in uvedbo sistema za ravnanje z okoljem skladno s pridobljenim ISO 14001, v izvedbo sortiranja odpadkov; poraba vode in energentov pa je bila v okviru načrtovane in se glede na pretekla leta zmanjšuje.

Družbena odgovornost

Ljubljanske mlekarne so se v letu 2003 izkazale kot družbeno odgovorno podjetje z materialno pomočjo tako na humanitarnem področju kot pri športu, kulturi in znanosti. Odgovorna podjetja se danes vse bolj zavedajo, da je poleg poslovnega uspeha pomemben tudi odziv na težave v okolju. Poleg skrbi za kakovost in varnost izdelkov ter varovanja okolja sodijo med družbene odgovornosti Ljubljanskih mlekarn donacije tistim organizacijam in združenjem, ki potrebujejo pomoč. Ena izmed pomembnih oblik vzajemnega sodelovanja z okoljem je tudi sponzorstvo. Ljubljanske mlekarne podpirajo širok spekter aktivnosti, od kulturnih, športnih, do izobraževalnih in okoljsko odgovornih.

Začetek skupine Ljubljanske mlekarne

Leto 2003 bodo v zgodovino Ljubljanskih mlekarn vpisali kot leto začetka delovanje skupine Ljubljanske mlekarne. Za ohranitev in povečanje tržnih deležev na območju nekdanje Jugoslavije so v novembru 2003 sklenili dogovor o nakupu 55,3 odstotka delnic mlekarne v Tuzli.

Ključni cilji povezanih podjetij za leto 2004 so uveljavitev lastne cenovne politike, sklenitev direktnih kupoprodajnih pogodb z nacionalnimi kupci, povečanje trženjskih aktivnosti v primerjavi s preteklimi leti (vodeno oglaševanje in promocija v skladu s strategijo Ljubljanskih mlekarn) in posledično povečanje tržnega deleža v naslednjih treh letih za približno 40 odstotkov.

7.3.4 Poslovni cilji za leto 2004

Pričakovana dogajanja v okolju, ki bodo vplivala na poslovanje Ljubljanskih mlekarn, so naslednja: prihodki bodo nižji za 1,7 milijarde tolarjev, izpad podpor za pripravo blaga za izvoz bo znašal 0,3 milijarde tolarjev, učinki nižjih realiziranih prodajnih cen na slovenskem trgu za 1,7 milijarde tolarjev, učinki pričakovanega znižanja odkupne cene mleka zaradi uvedbe mlečnih premij znašajo 0,4 milijarde tolarjev. Seštevek pozitivnih in negativnih učinkov okolja, ki bodo vplivali na uspešnost poslovanja Ljubljanskih mlekarn, znaša -3,3 milijarde tolarjev. Z nadaljnjim povečanjem notranje učinkovitosti in racionalnosti poslovanja v vseh procesih bodo prihranili skoraj 1 milijardo tolarjev, kljub temu da bodo povečali dolgoročno poslovno nujno potrebne stroške.

Glavni poslovni cilji za leto 2004 so: ohraniti tržne deleže na domačem trgu; povečati delež izvoza v skupni prodaji (količinsko in vrednostno) s spremenjenim načinom nastopanja na tujih trgih in realizacijo prodaje omejenega števila izdelkov z višjo dodano vrednostjo na sosednjih evropskih trgih; nadaljevati procese realizacij preko projekta integriranega informacijskega sistema; nadaljevati investicije v proizvodnjo in distribucijo izdelkov (zagon nove konzumne mlekarne ter gradnja in zagon skladiščno-distribucijskega centra).

7.4 Računovodsko poročilo

Računovodske usmeritve

V skladu s statutom družbe se za poslovno leto šteje koledarsko leto (od 01. 01. do 31. 12.).

Računovodski izkazi družbe so za poslovno leto 2003 sestavljeni v skladu s prenovljenimi Slovenskimi računovodskimi standardi in Zakonom o gospodarskih družbah.

Metode in razkritja

Družba pri vrednotenju postavk uporablja usmeritve, zapisane v Pravilniku o računovodstvu družbe, ki temeljijo na Slovenskih računovodskih standardih.

Družba obravnava razkritja po Slovenskih računovodskih standardih pri pojasnilih izkazov bilance stanja in izkazu poslovnega izida.

7.4.1 Pojasnila postavk v bilanci stanja

Opredmetena in neopredmetena osnovna sredstva

Opredmetena in neopredmetena osnovna sredstva se ob začetnem pripoznanju ovrednotijo po nabavni vrednosti, vključno z odvisnimi stroški nabave. Nabavno vrednost opredmetenih osnovnih sredstev zmanjšujejo trgovinski in drugi popusti.

Uvožena proizvodna oprema se ne prevrednotuje z rastjo valute, v kateri je bila nabavljena. Nepremičnine, ki se ne uporabljajo za opravljanje dejavnosti, so izkazane po likvidacijski vrednosti.

Amortizacija

Doba koristnosti se določi kot najkrajša izmed naslednjih: doba koristnosti, ki upošteva fizično izrabljanje, tehnično izrabljanje, gospodarsko zastaranje ali doba koristnosti na podlagi zakonskih in drugih omejitev uporabe.

Popravek vrednosti osnovnih sredstev in drobnega inventarja se obračunava posamično. Osnova za obračun amortizacije je polna nabavna vrednost. Za obračun amortizacije je uporabljena metoda enakomernega časovnega odpisa. Preostalo vrednost določa družba le za nove nabave nepremičnin v višini dveh odstotkov nabavne vrednosti.

Družba ne opravlja krepitve opredmetenih dolgoročnih sredstev. Preverjanje amortizacijske dobe se opravlja vsako leto pred koncem poslovnega leta, morebitna slabitev se opravi takoj, ko zanjo nastopijo upravičeni razlogi.

Odpis opredmetenih in neopredmetenih osnovnih sredstev se v družbi izvede takoj, ko nastopijo razlogi za pričakovane bodoče koristi.

Dolgoročne finančne naložbe

Dolgoročne finančne naložbe družba izkazuje po nabavni vrednosti. Kadar so finančne naložbe izražene v tuji valuti, se te preračunajo po srednjem tečaju Banke Slovenije. Krepitve dolgoročnih finančnih naložb družba ne izvaja, slabitev opravi takoj, ko zanjo nastopijo utemeljeni razlogi, najkasneje pa pred koncem obračunskega obdobja. Odpis dolgoročne finančne naložbe se lahko izvede le na podlagi utemeljenega pravnega razloga (prisilna poravnava, stečaj).

Zaloge

Zaloge surovin, materiala in rezervnih delov vodi družba po povprečni mesečni nabavni ceni, vključno z začetno zalogo meseca. Nabavno ceno sestavljajo kupna cena, uvozne in druge nevračljive dajatve ter neposredni stroški nabave. Kupna cena se zmanjša za dobljene popuste.

Poraba surovin, materiala in rezervnih delov se vrednoti po povprečni nakupni ceni z upoštevanjem začetnega stanja v mesecu.

Krepitev zaloga materiala družba ne izvaja. Slabitev zaloga opravi družba takoj, ko zanj nastopijo utemeljeni razlogi, najkasneje pa pred sestavitvijo letnega obračuna poslovanja.

Odpis zaloga materiala družba izvede, ko zanj nastopijo utemeljeni razlogi (opustitev proizvodnje, pretečen rok uporabe zaloga, prepoved uporabe zaloga in drugo). Ob morebitni prodaji zaloga materiala po nižji ceni od cene v zalogi, bremeni negativna razlika prevrednotovalne poslovne odhodke.

Zaloga nedokončane proizvodnje in polproizvodov ter gotovih proizvodov so vrednotene po proizvajalnih stroških. Proizvajalni stroški vsebujejo neposredne in posredne stroške surovin, embalaže, dodatkov, materiala, energije, storitev, amortizacijo, stroške dela in del drugih stroškov.

Odpise zaloga v vrednosti nad 500 000 SIT odobri pooblaščen odločitvena komisija družbe.

Zaloga gotovih izdelkov so vodene po planskih cenah z ugotovljenim odmikom od cene po proizvajalnih stroških. Vsebina proizvajalnih stroškov je enaka kot pri polproizvodih in povečana za stroške dokončanja proizvoda.

Zaloga proizvodov (razen sladoleda) so vodene po povprečnih proizvajalnih stroških vsega leta. Zaloga nedokončane proizvodnje družba ne prevrednotuje. Zaloga polproizvodov in gotovih proizvodov družba ne prevrednotuje zaradi krepitev, izvaja pa slabitev na tržno vrednost.

Terjatve iz poslovanja

Terjatve do kupcev v tujini se izkazujejo po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan izvozne carinske deklaracije. Tečajne razlike se ugotavljajo s preračunom po srednjem tečaju Banke Slovenije pri plačilu in na dan bilance stanja.

Prevrednotovanje terjatev zaradi krepitev se opravi le, če je tako dogovorjeno s pogodbo, če so terjatve izkazane v tuji valuti in ne obstaja dvom o poravnavi. Družba oblikuje popravek vrednosti v breme prevrednotovalnih poslovnih odhodkov mesečno in najkasneje pred koncem obračunskega obdobja.

Odpisi terjatev se izvedejo le izjemoma in na podlagi ustreznih dokazil (stečaj, prisilna poravnava).

Kratkoročne finančne naložbe

Kratkoročne finančne naložbe se v začetku izkazujejo po nabavni vrednosti, ki ji ustrezajo naložena sredstva. Na dan bilance stanja so izkazane po nižji vrednosti med nabavno in tržno vrednostjo. Ob prodaji se kratkoročne finančne naložbe zmanjšujejo po metodi FIFO.

Družba zaradi načela previdnosti ne opravlja krepitve finančnih naložb. Slabitev opravi takoj, ko zanjo nastopijo utemeljeni razlogi. Slabitev se opravi glede na tržno ceno na delujočem trgu oziroma po potrebi s pomočjo neodvisnega cenilca ali informacije o pošteni vrednosti. Kratkoročne finančne naložbe, izražene v tuji valuti na dan bilanciranja, se preračunajo po pogodbenem tečaju.

Učinek slabitve je izkazan med prevrednotovalnimi odhodki in popravki vrednosti kratkoročnih finančnih naložb.

Denarna sredstva so izkazana na podlagi verodostojnih listin. Prevrednotovanje se pojavlja le pri denarnih sredstvih, izraženih v tuji valuti, če se po pripoznanju spremeni tečaj. Pri preračunavanju tečajnih razlik se pojavijo finančni prihodki oziroma odhodki.

Kapital

Celotni kapital podjetja je razčlenjen na osnovni kapital, rezerve, preneseni dobiček preteklih let, prevrednotovalni popravek kapitala in čisti dobiček poslovnega leta. Prevrednotovanje kapitala je sprememba njegove kapitalske vrednosti in je lahko splošno ali posebno. Zaradi ohranjanja kupne moči kapitala ob koncu poslovnega obdobja družba preračuna in posebej izkaže kapital v evrih in na podlagi rasti cen življenjskih potrebščin. Čistega poslovnega izida uprava ni razporejala vnaprej.

Dolgoročni in kratkoročni dolgovi

Lahko so finančni ali poslovni in se pripoznajo in ovrednotijo z zneski iz ustreznih listin.

Dolgo- in kratkoročni dolgovi se prevrednotujejo v skladu s pogodbami med upnikom in dolžnikom. Dolgo- in kratkoročne dolgove do tujine se preračuna po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan bilanciranja. Odpise in popravke dolgov opravi družba le po poteku zastaralnega roka, pred tem pa le na podlagi pisnega soglasja upnika.

Slabitve dolgoročnih dolgov družba ugotavlja in jih ne izkazuje. Dolgovi se obvezno okrepijo, če je njihova dokazana poštena vrednost večja od knjigovodske oziroma ko nastanejo utemeljeni razlogi za prevrednotenje.

Dolgoročne rezervacije

Družba oblikuje dolgoročne rezervacije v skladu s SRS.

7.4.2 Pojasnila k izkazu poslovnega izida

Poslovni prihodki

Čisti prihodki od prodaje proizvodov, storitev in blaga so se v primerjavi s preteklim letom povečali za 0,3 odstotka. Prihodke od prodaje sestavljajo prodajne vrednosti prodanih proizvodov, prodanega blaga in opravljenih storitev v obračunskem obdobju. Drugi poslovni prihodki so prihodki od porabe dolgoročnih rezervacij, prihodki od subvencij in dotacij ter prevrednotovalni poslovni prihodki.

Finančni prihodki

Družba je v letu 2003 ustvarila za 14,2 odstotka nižje finančne prihodke kot v predhodnem letu. Finančni prihodki od deležev se nanašajo na prejete dividende in prihodke od prodaje deleža.

Izredni prihodki

Izredni prihodki predstavljajo pretežno prejete odškodnine in druge manjše izredne postavke.

Poslovni odhodki

Poslovne odhodke podjetja predstavljajo vsi stroški, nastali v poslovnem letu, evidentirani po naravnih vrstah kot stroški blaga, materiala in storitev, stroški dela, odpisi vrednosti in drugi poslovni odhodki.

Finančni odhodki

Finančni odhodki se nanašajo na prevrednotovalne finančne odhodke zaradi slabitve kratkoročnih finančnih naložb.

Izredni odhodki

Izredni odhodki se nanašajo na denarne kazni, odhodke za humanitarne namene, odhodke za davke, odhodke za donacije in odškodnine.

7.4.3 Pojasnila k izkazu finančnega izida

Izkaz finančnih tokov, sestavljen po različici II, kaže, kako so poslovna dejavnost, investicijska dejavnost in dejavnost financiranja vplivale na denarna sredstva.

Podrobnejši podatki iz bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkaza finančnega izida in izkaza gibanja kapitala so razvidni iz prilog o poslovanju podjetja za leti 2002 in 2003.

7.4.4 Računovodski kazalniki

Obvezna uporaba in število računovodskih kazalnikov sta predpisana z računovodskimi standardi. Podjetje lahko poleg predpisanih predstavi še poljubno število drugih kazalnikov, s katerimi predstavi uspešnost oziroma neuspešnost poslovanja. Kazalnike delimo v skupine, in sicer na:

- kazalnike stanja financiranja,
- kazalnike stanja investiranja,
- kazalnike vodoravnega finančnega ustroja,
- kazalnike obračanja,
- kazalnike gospodarnosti,
- kazalnike donosnosti.

V tabeli 7.6 so navedeni obvezni računovodski kazalniki, izračunani na podlagi podatkov iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida za leti 2002 in 2003.

Tabela 7.6 Kazalniki

	2002	2003
<i>Kazalniki stanja financiranja</i>		
Stopnja lastniškosti financiranja = kapital / obveznosti do virov sredstev	0,69	0,72
Stopnja dolgoročnosti financiranja = kapital + dolgoročni dolg / obveznosti do virov sredstev	0,72	0,75
<i>Kazalniki stanja investiranja</i>		
Stopnja osnovnosti investiranja = osnovna sredstva po neodpisani vrednosti / sredstva	0,44	0,33
Stopnja dolgoročnosti investiranja = osn.sred. + dolg.fin.nal. + dolg.posl.ter. / sredstva	0,46	0,35
<i>Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja</i>		
koeficient kapit. pokritosti osnovnih sredstev = kapital / osnovna sredstva po neodpisani vrednosti	1,56	2,2
koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti = likvidna sredstva / kratkoročne obveznosti + pas.čas.razm.	0,43	0,94
koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti = likvidna sredstva + kratk.terjatve / kratkoročne obveznosti + pasivne časovne razmejitev	1,57	2,05
koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti = kratkoročna sredstva / kratkoročne obveznosti + pas.čas.razm.	1,95	2,63
<i>Kazalniki gospodarnosti</i>		
koeficient gospodarnosti poslovanja = poslovni prihodki / poslovni odhodki	1,01	1,01
<i>Kazalniki dobičkovnosti</i>		
koeficient čiste dobičkovnosti kapitala = čisti dobiček v posl.letu / povprečni kapital brez ČD tek.leta	0,05	0,05

Delež kapitala v obveznostih do virov sredstev je v letu 2002 znašal 72 odstotkov, v letu 2003 se je zmanjšal za 3 odstotke. To pomeni zelo visok delež kapitala in hkrati tudi to, da je pretežni del sredstev financiran iz lastnih virov. Za podjetje velja visoka stopnja finančne neodvisnosti. Stopnja dolgoročnosti financiranja je znašala v letu 2002 75 odstotkov, v letu 2003 imajo kapital in dolgoročni dolgovi 72-odstotni delež v obveznostih do virov sredstev.

Stopnja osnovnosti investiranja je v letu 2002 znašala 33 odstotkov, v letu 2003 se je povečala na 44 odstotkov, kar pomeni povečanje vrednosti osnovnih sredstev po neodpisani vrednosti oziroma kaže na večji obseg investiranja v zadnjem letu. Prav tako se je zvišala stopnja dolgoročnosti investiranja s 35 odstotkov v letu 2002 na 46 odstotkov v letu 2003. Koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev je v letu 2002 znašal 2,20 in se je v letu 2003 znižal na 1,57, kar pomeni, da se je vrednost kapitala znižala v primerjavi z osnovnimi sredstvi po neodpisani vrednosti.

Neposredna pokritost kratkoročnih obveznosti z likvidnimi sredstvi je v letu 2002 znašala 0,94 in se je v letu 2003 znižala na 0,43. Koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti se je v letu 2003 prav tako znižal v primerjavi z letom poprej.

Koeficient gospodarnosti poslovanja je v obeh letih enak in znaša 1,01. To pomeni, da je na podlagi ene enote poslovnih odhodkov nastalo 1,01 enote poslovnih prihodkov.

Čista dobičkovnost kapitala v obeh letih znaša 5 odstotkov.

7.4.5 Poročilo pooblaščenega revizorja

Pooblaščen revizorska hiša je opravila revizijo bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkaza finančnega izida, izkaza gibanja kapitala in priloge k izkazu gospodarske družbe Ljubljanske mlekarne, d. d., na dan 31. 12. 2003. Pregledali so tudi poslovno poročilo poslovodstva. Po njihovem mnenju so računovodski izkazi s prilogo resnična in poštena predstavitev finančnega stanja gospodarske družbe Ljubljanske mlekarne, d.d. Prav tako je poslovno poročilo skladno z revidiranimi računovodskimi izkazi in s Slovenskimi računovodskimi standardi.

8 SKLEP

Letno poročilo je najpomembnejši način komuniciranja z zunanjimi interesnimi skupinami podjetja. Z njegovo pomočjo podjetje enkrat letno predstavi svoje delovanje v poslovnem letu, svoje težave, načrte in možnosti za prihodnost. Letno poročilo je tudi določena slika podjetja. Računovodstvo ima veliko odgovornost, da naredi tako sliko, ki resnično in pošteno prikazuje stanje podjetja. Da bi letno poročilo doseglo svoj namen, je pomembno, katere informacije podjetje v njem predstavi in kako.

V diplomski nalogi sem se osredotočila na letno poročilo obravnavane družbe in ga primerjala s predpisi, ki jih določa slovenska zakonodaja. Pri pripravi teoretičnega dela naloge sem prišla do ugotovitve, da je vsebina računovodskih izkazov z obveznimi razkritji predpisana dovolj natančno, medtem ko vsebina poslovnega poročila ni natančno določena. Priprava poslovnega poročila je tako prepuščena presoji pripravljavcev letnih poročil. Računovodski izkazi in z njimi razkritja so izjemno uporabni pri zbiranju informacij v podjetju, hkrati pa so uporabni tudi za zunanje uporabnike. Vendar te informacije niso več dovolj. Poslovno poročilo poleg sestavin, predpisanih z zakonom, vključuje še druga, prostovoljna razkritja. Prav ta so tista, s katerimi uprava podjetja predstavi svoje uspehe v preteklem letu, zato je njihova vsebina za uporabnike zelo pomembna. Vsako podjetje samo določi, katera pojasnila so primerna, pomembna in uporabna za povečanje kakovosti letnega poročila. Poudariti je treba naslednjo ugotovitev, in sicer to, da so podjetja tista, ki morajo razumeti dejanske potrebe interesnih skupin po informacijah.

Da bi povečali zanesljivost informacij v letnem poročilu in poslovnem poročilu kot delu letnega poročila, je poleg revidiranja izkazov z razkritji naloga revizorja tudi, da pregleda, ali je poslovno poročilo usklajeno z informacijami v računovodskih izkazih. Obvezna revizija poslovanja zagotavlja, da je letno poročilo pripravljeno kakovostno in dovolj obsežno. To lahko trdim tudi za letno poročilo obravnavane organizacije Ljubljanske mlekarne, d. d. V poslovnem poročilu pogrešam predvsem poglavje o obvladovanju finančnih tveganj. Poročanje o tveganjih in negotovosti bo po novi zakonodaji obvezno. Pohvalne vredni sta poglavje o prihodnjem razvoju ter poglavje o zaposlenih, ki v poslovnem delu letnega poročila pridobiva vse večji pomen.

Poglavju o zaposlenih bo treba v prihodnosti dati še večji pomen, saj bo poročanje o zaposlenih kot del letnega poročila prav tako postalo zakonsko obvezno. Uporaba klasičnega računovodstva obravnava zaposlene le kot strošek, kar vodi do nerealnega izkazovanja podatkov o premoženjskem in finančnem stanju podjetja ter o njegovi poslovni uspešnosti. Klasično računovodstvo pretirano upošteva načelo previdnosti pri bilanciranju, kar je v nasprotju z računovodskim načelom resničnosti, ki zahteva, da bilanca prikazuje dejansko (resnično) stanje sredstev, obveznosti do virov sredstev,

prihodkov in odhodkov. Na vprašanja v zvezi s človekovim delom, ki je pomembna prvina poslovnega procesa, skuša odgovoriti računovodstvo človeških zmožnosti. Oblikovanje ustreznih metod za vrednotenje zaposlenih je ključnega pomena za polno uveljavitev računovodstva človeških zmožnosti. To vprašanje pa je preveč kompleksno in strokovno zahtevno, da bi lahko že v nekaj letih pričakovali ustrezne odgovore nanj (Milost 2001, 165).

Iz letnega poročila je sicer moč razbrati tudi nekatere pomembne informacije o prihodnjem poslovanju podjetja, vendar pa se pojavljajo zahteve po vedno več in hitrejših informacijah. Razvoj računalništva in tehnologije bo poskrbel za veliko večjo hitrost in zmogljivost ter nove načine obdelovanja podatkov, zato lahko upravičeno pričakujemo zahteve po pogostejšem zunanjem poročanju.

Večji problem pri računovodskem poročanju predstavlja njegova neenotnost. Uporabniki so sicer zadovoljni z izboljšanjem poslovnega poročanja podjetij, želijo pa si poenotenje računovodskega poročanja, saj bi jim to olajšalo primerjave informacij istega podjetja skozi več let in primerjave z drugimi podjetji. Vendar je poenotenje različnih računovodskih ureditev zapleten in dolgotrajen proces.

V prihodnosti se na področju poročanja pričakuje kar nekaj sprememb (Horvat 2004, 21). Preiti bo treba na nove mednarodne računovodske standarde, strožje pa bodo postajale zahteve po poštenem in resničnem poročanju, obvladovanju tveganj in negotovosti ter razmejitvi odnosov med upravo, notranjimi in zunanjimi revizorji ter revizijskimi odbori.

Večina družb, še posebej, če poslujejo v mednarodnem okolju, bo prevzela MSRP. S poročanjem o tveganjih in negotovostih, s katerimi se podjetja srečujejo, bo povezano tudi poročanje o delovanju notranje revizije. Notranja revizija bo tekoče seznanjala management o tveganjih poslovanja in sistemu notranje kontrole, ki bo po novi zakonodaji prav tako obvezna. Več bo treba poročati tudi o strategiji podjetja, analizi poslovanja in okoljevarstvenih dejavnostih. Vendar rešitev ni v nadaljnjem širjenju obsega letnih poročil, temveč v osredotočanju na bistveno v vseh delih in prilogah letnega poročila. Pri vsem tem bo treba poiskati pravo mero razkrivanja informacij med tem, kaj želi podjetje uporabnikom poročila poročati, in med tem, da ne razkriva poslovnih skrivnosti. Podjetje lahko v poročilu uporabnike opozori na to, da imajo v podjetju urejena pravila oziroma usmeritve poročanja, kaj so poslovne skrivnosti, ki bi lahko zaradi konkurence povzročile poslovno škodo, oziroma kaj so informacije za javnost. Tako dokaže, da dajanje informacij ni naključno ali zavajajoče, saj je cilj poročanja v letnih poročilih nepristransko, resnično in pošteno prikazovanje vseh pomembnih podatkov in informacij.

LITERATURA

- Benedict, Augustine in Elliot, Barry. 2001. *Practical accounting*. London: Prentice Hall.
- Clifton, Peter. 1997/98. *The Company Report: Information about Europe' s Top 100 Companies Annual Reports for 1996*. London: Peter Prowse Associates.
- Elliot, Jamie. 1999. *Financial accounting and Reporting*, 3.izd. London: Prentice Hall.
- Glautier, Michel W. E. in Underdown, Brian. 1997. *Accounting Theory and Practice*. 6. izdaja. London: Pitman.
- Horvat, Tatjana. 2004. *Razvoj letnih poročil še zdaleč ni končan*. Ljubljana: Finance.
- Horvat, Tatjana. 2003. *Priprava razkritij v letnem poročilu gospodarskih družb*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Horvat, Tatjana. 2000. *Priprava letnega poročila za komuniciranje z interesnimi skupinami podjetja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Kocbek, Marjan. 2001. *Zakon o gospodarskih družbah (vključno z novelo ZGD-F)*. Ljubljana: GV Založba.
- Koletnik, Franc. 2003. *Računovodstvo ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo*. Maribor: Društvo računovodij, finančnikov in revizorjev.
- Milost, Franko. 2001. *Računovodstvo človeških zmognosti*. Koper: Visoka šola za management.
- Milost, Franko. 1996. *Računovodstvo*. Ljubljana: Visoka upravna šola.
- Nemec, Anica. 2002. *Vrednotenje prispevka notranje revizije k dodani vrednosti organizacije*. Revizor. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Odar, Marjan. 2003. *Predpostavka previdnosti ter vrednotenje sredstev in dolgov po pošteni vrednosti*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Slovenski računovodski standardi. 2003. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Turk, Ivan, Kavčič, Slavka in Novak-Kokotec, Majda. 2003. *Poslovno računovodstvo*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Valentinčič, Aljoša. 2003. *Poceniti pripravo in povečati koristnost računovodskih izkazov*. Ljubljana: Finance.
- Zadravec, Rajko. 2003. *Zaključni račun po novem: prenovljeni računovodski izkazi in njihova analiza za poslovno odločanje*. Ljubljana: Primath.

VIRI

Letno poročilo družbe Ljubljanske mlekarne, d. d. za leto 2003.

Metodološko navodilo za predložitev letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov. Uradni list RS, št. 7/2004.

Pravilnik o načinu predložitve letnih poročil gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov, o načinu javne objave letnih poročil in o načinu obveščanja registrskega sodišča o javni objavi letnih poročil. Uradni list RS, št. 13/2003 in 5/2004.

The Annual Reports Library. 2002. *Tips for creating a good Annual Report.*

(<http://www.zpub.com/sf/ar1-tips.html>). 01. 10. 2004.

Zakon o gospodarskih družbah. Uradni list RS, št. 30/1993.

Zakon o spremembah in dopolnitvah ZGD. (ZGD-F), Uradni list RS, št. 45/2001.

Zakon o revidiranju. Uradni list RS, št. 11/2001.

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb. Uradni list RS, št. 40/2004.

PRILOGE

Priloga 1: Bilanca stanja družbe Ljubljanske mlekarne, d. d.

Priloga 2: Izkaz poslovnega izida družbe Ljubljanske mlekarne, d. d.

Priloga 3: Izkaz finančnega izida družbe Ljubljanske mlekarne, d. d.

Priloga 4: Izkaz gibanja kapitala družbe Ljubljanske mlekarne, d. d.